

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΝΑΤΡΟΦΗ — ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ — ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΕΤΟΣ Β' — 1899

[Τιμήται δραχ. 7]

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ — ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

16 — ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ — 16

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

Ἡ αὐτενέργεια ἐν τῇ μαθήσει (κατὰ τὸν Σπένσερ) Σελ. 17.—Ἡ ἀνατροφή τῆς γυναικὸς (κατὰ τὸν Ζιουφρίδα) 35, 52, 76, 91, 107.—Ἡ ποίησις ἐν ταῖς σχολαίσις ὑπὸ Γ. Μπουκουβάλα 49.—Τὸ Γρατίειον Γυμνάσιον ἐν Φραγκφούρτῃ ὑπὸ Φ. Γεωργαντᾶ 68.—Ἀγωγή καὶ κληρονομικότης (κατὰ τὸν Γκυγιώ) 73.—Ρωσκίνειον λύκειον 81.—Ἡ ἀγωγή τοῦ παιδὸς (κατὰ τὸν Guiry) 84, 98.—Τὸ παιδί ὑπὸ Γ. Μπουκουβάλα 113.—Σχολικαὶ ἀναμνήσεις 129.—Ἡ σκληροαγωγή (κατὰ τὸν Ὀπελ) 139.—Ἡ ἠθικὴ ἀγωγή (ἐκ τῶν τοῦ Σπένσερ) 145, 163, 183, 194, 211.—Τὸ πρότυπον γυμνασίον τῆς Βουδαπέστης 155.—Ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις 168.—Παιδολογικὸν διαγωνισμὸν (τὸ βραβευθὲν ὑπὸ τῶν κριτῶν) ὑπὸ Π. Λιβαδά 177.—Τὰ ἀρχαία κειμήλια 193.—Ἡ ἀστοχος ἀνατροφή τῶν νεανίδων (κατὰ τὸν Duranlou) 202.—Ἡ παιδαγωγία καὶ τὰ ζῶα 209.—Ἡ σχολικὴ πειθαρχία ὑπὸ Α. Κωνσταντινοπούλου 226, 249.—Ἐκκλησίαι πρὸς τὰς μητέρας (κατὰ τὸν Duranlou) 229.—Ἡ ἐθνικὴ ἀγωγή ἐν ἐλευθέρῃ πολιτείᾳ 157, 281.—Ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ὁ τύπος ἐν Βουλγαρίᾳ (κατὰ τὸν Α. Γουβερνάτῃ) 275, 294.—Πνευματικὴ ὑγιεινὴ (κατὰ τὸν Ἑλβετὸν ἱατρὸν Φερριέρ) 337.—Αἱ γυμναστικαὶ πρόοδοι ἐν Ἑλλάδι 363.—Ἡ σσηδικὴ γυμναστικὴ 376.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ, ΘΘΙΚΑ

Τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα (κατὰ τὸν Α. Κροαζέ) Σελ. 4, 22.—Ἡ ψήφος τοῦ πολίτου 65.—Ἄφορος τοῦ αἵματος 97.—Ἡ εὐτυχία (κατὰ τὸν Λουμπουκ) 125.—Τὸ στρατιωτικὸν καθήκον (κατὰ τὸν Α. Βουτροῦ) 131, 150.—Σκέψεις συγγραφείας (ἐκ τῶν τοῦ Α. Δωδὲ) 143.—Ἡ Κυριακὴ ἀργία 161.—Ἡ ἀξία τοῦ χρόνου (κατὰ τὸν Λουμπουκ) 198.—Οἱ ἀγροὶ καὶ αἱ πόλεις 241.—Πνευματώδη ποτὰ 273.—Τὰ κλέφτικα τραγούδια ὑπὸ Ι. Κ. Βουλοδήμου 289.—Ἡ ἐργασία ἐν ταῖς φυλακαῖς 321.—Ἄνομος τῆς ἐργασίας καὶ ὁ νόμος τῆς ἀργίας (κατὰ τὸν L. Monod) 325.—Πόλεμος—Εἰρήνη (ποικίλαι γνώμαι) 342.—Ἡ ἀπολογία τοῦ πολέμου 353.—Ἡ χάρις (κατὰ τὸν Σπένσερ) 458.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ, ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Τὸ λῆξαν ἔτος Σελ. 2.—Α. Συγγρός 65.—Τὸ βουλευτήριον τῆς Τροιζήνος (ἐκ τῶν τοῦ Ν. Δραγοῦμη) 105.—Οἱ λόγοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως (κατὰ τὸν Βονιέ) 139.—Στέφιος ποιητοῦ ὑπὸ Χ. Ἀννίου 246.—Ἄ Σολωμός καὶ ἡ ἰταλικὴ γραμματολογία ὑπὸ Σ. Δὲ Βιάζη 268.—Φίλιππος Ἐμμ. Φέλεμπεργ, 278, 299, 310.—Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ὑπὸ Χ. Ἀννίου 305.—Παῦλος Ζανέ ὑπὸ Α. Διομήδους Κυριανοῦ 355.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

Ἡ ἐσπερινὴ ἀνάπαυσις (κατὰ τὸν Γρατῶ) Σελ. 42.—Ἡ γυμνοθεραπεία (κατὰ τὸν Βαρινῶ) 57.—Ἡ δικαιοσύνη τῶν ζώων 60.—Ἀσυμμετρία αἰσθησεων 109.—Ὑγιεινὴ τῆς ὁράσεως (κατὰ τὸν Τρουσσῶ) 172.—Ὑγιεινὴ σπουδαιότης τῶν δασῶν (κατὰ τὸν Ἑβερμάγερ) 307, 323.—Τὸ ἀστεροβόλι (ἀπ' ἀγγλικῶ) ὑπὸ Α. Πάλλη 315.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ, ΗΘΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ὀδοιπορικαὶ ἀναμνήσεις ὑπὸ Α. Χρυσοβελόνῃ Σελ. 24, 45.—Ὁ ἀγροτικὸς βίος ἐν Ἀγγλίᾳ 117.—Περι-

πέτειαι περιηγητοῦ 242, 264, 284.—Τὸ νησί τῆς Μουτλήνης (κατὰ τὸν Ράουζ) ὑπὸ Α. Ἐφταλιώτῃ 329.—Ὁ ἀγγλικὸς στρατὸς 339, 360.—Ἀδελφές (ἀπ' ἀγγλικῶ) ὑπὸ Α. Πάλλη 364.—Ἡ πατρίς τοῦ Ἰησοῦ (ἐκ τῶν τῆς Ματθίλδης Σερά) 369.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ὁ υἱὸς τοῦ μηχανικοῦ (κατὰ τὸν Drongole) Σελ. 7.—Ἡ θάλασσα ὑπὸ Α. Κορναβίτσα 18, 39.—Ὁ δάσκαλός μου ὑπὸ Κ. Τοπάλη 87.—Τὸ πεπρωμένον (ἐκ τῶν τοῦ Λέρμοντωφ) 101.—Ἡ λαχτάρα τοῦ Γερμανέστη ὑπὸ Α. Ἐφταλιώτῃ 141.—Τρισάγιον ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου 148.—Ὁ μικρὸς σκοπὸς (ἐκ τῶν τοῦ Δὲ Ἀμίτση) 170.—Συμπέθερος ὑπὸ Α. Βικέλα 225.—Ἡ Μόγρα (ἐκ τῶν τοῦ Κ. Μεταξᾶ Βοσπορίτου) 290.—Ὁ Βασιλεὺς Ἀλεξάνδρος (ἐκ τῶν τῆς Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου) 332.—Ἐσο εὐλογημένη! (κατὰ τὸν Σιέγκιεβιτς) 346.—Φεύγει! ὑπὸ Α. Κοσμῆ 349.—Ὁ Σωτὴρ 372.—Ἦταν ἀσαράντιστος ὑπὸ Α. Κοσμῆ 378.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Ἡ Μάγισσα (κατὰ τὸν Φεγιέ) μεταφρ. Χ. Ἀννίου Σελ. 179, 199, 214, 233.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Τὸ κρυφὸ σχολεῖο (μετ' εἰκόνας Ν. Γύζη) ὑπὸ Γ. Πολέμη Σελ. 1.—Στίχοι ὑπὸ Α. Βικέλα 3, 45, 67, 107, 131, 179.—Νύχτα τοῦ γενάρη ὑπὸ Γ. Πολέμη 54.—Μικρὰ ταξίδια ὑπὸ Γ. Μαρκοῦ 94.—Τὰ δύο δάκρυα ὑπὸ Γ. Πολέμη 120.—Ἡ ζωὴ ὑπὸ Γ. Πολέμη 297.—Κουπὶ καὶ τιμὸν ὑπὸ Γ. Πολέμη 334.—Ὁ κολασμένος ὑπὸ Γ. Δροσίνῃ 349.—Χωρισμός ὑπὸ Γ. Δροσίνῃ 362.—Σὲ μιὰ κοπέλλα ὑπὸ Ἀργύρη Ἐφταλιώτῃ 379.

ΓΕΩΡΓΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου.

Οἱ ἀρουραῖοι Σελ. 27.—Κύριοι δημοδιδάσκαλοι 54.—Περὶ θερισμοῦ 218.—Τὸ γάλα καὶ τὰ βοσφῆ 237.—Καρποφαγίας τὸ ἀνάγνωσμα 297.—Ἡ σπορὰ τοῦ τίτου 347.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Τὰ παιδικὰ παίγνια Σελ. 14.—Αἱ καλάνδαι 15.—Αἱ κούκλαι ὡς μέσον διδασκαλίας 31.—Πάπας αἰνιγματογράφος 62.—Ἡ Κρήτη καὶ ἡ γελοιογραφία (μετὰ τεσσάρων εἰκόνων) 62.—Τὸ παπικὸν αἰνίγμα 79.—Ὁ ἐφευρέτης τῶν ὑψηλῶν πλῶν 95.—Ἐπιφανεῖς προληπτικοὶ 110.—Τὸ παιδικὸν πάσχα ἐν Ἀμερικῇ 126.—Θεραπεία ἡθοποιοῦ 158.—Οἱ πῖλοι τῶν ἀγγλων βουλευτῶν 175.—Βασιλεὺς κηπουρῶν 175.—Ἀριθμητικὴ τῶν ζώων 191.—Ἡ μήτη μας 207.—Τὰ διάφορα κρέατα 222.—Τὸ πτύσμα καὶ αἱ προλήψεις 255.—Ἡ διαρκεία τῆς ζωῆς 270.—Τὰ ἄακη 302.—Ἡ τροφὴ διαφόρων λαῶν 303.—Τὰ ταξίδια τοῦ μέλλοντος 334.—Ἡ κατασπίδα 334.—Αἱ πρώται ἐν Ἑλλάδι ἐφημερίδες 351.—Ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν 367.—Ἰδιοτροπία μεγάλων μουσικῶν 379.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Τὸ νυχτέρι ὑπὸ Κ. Ρωμαιοῦ Σελ. 12.—Τὰ ἀριστουργήματα τῆς Δημοστ. Ποιήσεως 30, 63, 111, 142, 156.—Τὸ θαῦμα τῆς Χρυσοπηγῆς ὑπὸ Α. Κοσμῆ.—Ἡ χελιδόνα τοῦ μαρτίου ὑπὸ Χ. Χρυσοβασιλέ 95.—Δημῶδες μῦθοι 218, 239, 255.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας Κ. Μάιανος καὶ Ν. Καργαδοῦρη.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Τὰ δάκρυα ὑπὸ Β. Σκουρομπουτάκου Σελ. 120.— Ἡ ξιφασκία 154.— Ὁ μεταξοσκώληξ ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀνατολῇ 157.— Ἐπιστολαὶ ἐκ τοῦ κήπου μου ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου 165, 189.— Τὸ μέλλον τοῦ Ἑλλήν. Στρατοῦ (κατὰ τὸν συνταγματάρχην Λυκούδη) 188.— Ἡ θνησιμότης τῶν συγγραφέων 205.— Ὁ Τηλέγραφος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι (κατὰ τὸν Ζαμβάλδη) 219.— Εὐεργεσία καὶ Εὐγνωμοσύνη (ἐκ τῶν τοῦ Τουρκένιερ) 223.— Τρεῖς φίλοι (κατὰ τὸν Ἐρδερ) 239.— Ἡ ἀηδὼν (ἐκ τῶν τοῦ Λιού) 253.— Γυμναστικὴ καὶ τέχνη ὑπὸ Β. Σκουρομπουτάκου 260.— Τὸ καλύβημα 302.— Τὰ φῶτα τῶν πόλεων (ἐκ τῶν τοῦ Λιού) 313.— Ἄνθρωποι ἀφλόγιστοι 318.— Κάδμος (ἐκ τῶν τοῦ Χ. Ἀννίου) 343.— Ὁ χορὸς 350.

ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Αἰμορραγία τῆς βίνος Σελ. 16, 223.— Ὑγιεινὴ τοῦ στόματος εἰς ἐκπαιδευτήρια 48.— Ψυχρὰ καὶ θερμὰ ποτὰ 63.— Ὁ σχολικὸς μαυροπίναξ 80.— Δύγὰ ὠμὰ 110.— Κακὴ ὄσμη κοιτάνος 127.— Ὁ λιναρόσπορος 159.— Καθαρὸς ἀήρ εἰς αἰθούσας παραδόσεων 175.— Τὸ γάλα καὶ τὰ ἐγκαύματα 191.— Δῆγματα ὕψων 207.— Κατακόρυφον σωματικῆς δυνάμεως 223.— Πλύσις στόματος 255.— Ἡ στυπτηρία κατὰ τῆς αἰμορραγίας 271.— Ὁ οἶνος 288, 304.— Ἡ γυμναστικὴ τῶν παιδιῶν 335.— Ἡ δίψα 367.— Τὸ οἰνόπνευμα εἰς τὴν χώνευσιν 380.

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Ἐν ἀνέκδοτον τοῦ Γουλιέλμου Σελ. 31.— Οἱ ὑπάλ-
ληλοι τοῦ Κυβερνήτου 63.— Βασιλεὺς καὶ μαθήτρια 95.— Βασίλισσα καὶ Ἡγουμένη 111.— Ἡ μήτηρ τοῦ Προέδρου 127.— Ὁ Ἐπαμεινώνδας καὶ ὁ ὑπάσπιστής του 143.— Πρίγκηπες τεχνίται 159.— Οἰκοκυροσύνη βασιλίσσης 192.— Ἐξοχος φιλαδελφία 223.— Παιδικὸς ἥρωϊσμός 256.— Ὁ Πελοπίδας καὶ ἡ σύζυγός του 271.— Πομπήϊος καὶ Λούκουλλος 320.— Ὁ Διάδοχος καὶ ὁ καρραγωγέυς 351.— Μία ἀγγλικὴ σημαία 380.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Πυκνότης τῶν ὑγρῶν.— Τί στοιχίζου τὰ παιδιά.— Φυτιατρικὴ Σελ. 16.— Τὸ χρώμα τῶν τριχῶν.— Αἱ μεγάλα ἄτμοπλοῖα.— Οἱ ὀδόντες τῶν τρώκτικῶν.— Τὸ μεγαλύτερον νοσοκομεῖον 32.— Τὸ πλῆθος τῶν ναυαγίων.— Πόσον ὀμιλοῦμεν.— Πνευματικὰ πυροβόλα 48.— Ὁ γάρτης καὶ τὰ δάση.— Ἡ ἡλικία τῶν ὀστρειδίων.— Φιλοπατρία ἀμερικανοπαίδων.— Ὁροθεραπεία τῆς μέθης 64.— Ὀρνιθολογικὴ ἐκθεσις.— Τὰ κινούμενα πεζοδρόμια 80.— Ἡ λεύκανσις τῶν μαύρων.— Πρακτορεῖον ἐπαιτείας.— Αἱ μουσικαὶ δυνάμεις.— Γιγάντειον σκάφος 96.— Τὸ φίλημα τῆς Βασιλίσσης 111.— Αἱ ὧραι τοῦ Θιέρς 112.— Ἡ ἡλικία τῶν παπῶν 127.— Ὁ πλοῦτος τῶν γλωσσῶν.— «Μὴ με φιλῆς».— Παράδοξα φαινόμενα 128.— Ἄγων κατὰ τῆς φυματιώσεως 143.— Ἡ κυκλοφορία τοῦ Λονδίνου.— Τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἀγγλίας.— Τίνες τῶν πλανητῶν κατοικοῦνται.— Ποῦ δὲν ὑπάρχουσι φύλλοι.— Σιδηροδρομικαὶ πρόσδοι.— Ἀνάλυσις ἀνθρωπίνης ζωῆς.— Ὀδόντες πτηνῶν 144.— Θύματα τῆς ἐπιστήμης.— Θεραπεία τοῦ γήρατος.— Τὰ ἀπορρίμματα τοῦ Λονδίνου.— Γιγάντειον θερμομέτρον.— Λουτρὰ διὰ τὸν

λαὸν 160.— Τὰ ἤφαιστα τῆς γῆς.— Δημιουργία πόλεως.— Τὰ παιδιά καὶ ἡ ἰατρικὴ.— Τὸ ἀνθρώπινον ἀνάστημα.— Ἄνευ ὕπνου.— Ἡ μεγαλύτερα οἰκογένεια.— Στρώματα ἐκ δένδρων 176.— Διακοσιετηρὶς πυροσβεστικῆς ἀντιλίας.— Ἐξοχος φιλοπονία.— Ὁ πολυτιμότερος ἀδάμας.— Οἱ ἰατροὶ τῆς Γερμανίας.— Τρεῖς ἄνθρωποι ἐνὸς τόννου.— Θάνατος ἐκ τείου.— Τὸ μεγαλύτερον γένειον 192.— Αἱ τελευταῖαι ὧραι τοῦ Καστελλάρ.— Παιδικαὶ ἐκδρομαί.— Αἱ κορυφαὶ τῶν νηπίων.— Αἱ μεγαλοπόλεις.— Τὰ ἀποπτύσματα τῶν φθισικῶν 208.— Θεραπεία τῆς λέπρας.— Ἀπαγόρευσις τοῦ πτύειν.— Πίθηκοι μέθυσοι 223.— Χάρτινα πέταλα.— Αὐτοκρατορικὸν ἐπιγράμμα.— Τὸ πέτρελαιον.— Μύριμκες χρηματοφάγοι.— Ὁ κίνδυνος τοῦ κλειδοκυβάλου.— Ὁ πλανήτης Ἑρμῆς 224.— Δεκάλογος τοῦ λουομένου 239.— Τὰ παιδιά εἰς τὴν Βουλῆν.— Ὁ ἤλεκτρισμός θηριοδαμαστής.— Ἄνθρωπος μὴ κοιμώμενος.— Αἰγυπτιακὴ λυχνία.— Ὁ πρῶτος σβύτερος ἄνθρωπος 240.— Δίοπτρα κατὰ τῆς αὐτίας.— Ἡ ταχύτης τῆς καμήλου.— Ἡ περίοδος τῆς γῆς εἰς 33 ἡμέρας.— Ὁ καπνὸς τῶν ξύλων.— Ἡ διάδοσις τοῦ ποδηλάτου 256.— Ὁ θάνατος τοῦ Τσαρέβιτε.— Ἄνθρωπος ἢ πίθηκος 271.— Πῶς ν' ἀναβαίνῃ τις κλίμακα.— Ἡ κοιμισμένη.— Ὁ Ἄδὰμ τοῦ 19ου αἰῶνος 272.— Ἡ ἀνθρωπίνη ἀγνοία.— Ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου.— Βοτανικαὶ κήποι.— Μακροβιότης πτηνῶν. 288.— Ἡ ὄσμη τοῦ γώματος.— Πληθυσμός Γαλλίας καὶ Γερμανίας.— Σχολικὰ λουτρά.— Κολοσσαία παραγγελία.— Ὁ ὕψος ἀήρ ὡς θεραπευτικὸν 304.— Μετροπροσύνη σοφοῦ.— Ἀπολεσθέντα χειρόγραφα.— Χρησιμοποίησις τοῦ Νιαγάρα 320.— Περισσεραὶ καὶ ἰατρικὴ.— Ὁ κίνδυνος τοῦ ἀλκοολισμοῦ.— Πότε ἀρχίζει τὸ γῆρας 335.— Νέον ἄστρον.— Τὸ μικρότερον κράτος.— Ἐξοχος μίμος.— Τὸ καλῶνιον τῆς Βασιλίσσης.— Ἐνδοξὸς νεκρός.— Τὸ ἀνθρώπινον ἀνάστημα 336.— Ἡ ὑγεία τῶν μελλονύμφων.— Γέρων φυτοφάγος 352.— Πῶς ἐργάζεται ὁ Ἴψεν.— Τύπος ἄνευ μελάνης.— Ἡ μαγειρικὴ τῶν Μπούρς.— Οἶνος 250 ἐτῶν 368.— Πύργος 500 μέτρων.— Τὸ βάρος τοῦ ἀνθρώπινου ἐγκεφάλου.— Ἐκατονταετηρὶς ἐμβολιασμοῦ 380.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Ὁρολόγιον ἀντὶ πυξίδος Σελ. 32.— Ἀδιάβροχα πανία 64.— Καταστροφὴ μυρμηκῶν 80.— Εὐρεσις ἡμέρας 112.— Πότε ἐσπράζεται τὸ Πάσχα 128.— Ἰσχυροτάτη κόλλα 144.— Πρὸς ἐκπωμάτωσιν τῶν φιαλῶν 144.— Προφύλαξις ἀπὸ τῶν μυρμηκῶν 192.— Ἐξολόθρευσις κορέων 224.— Παραγωγή μεγάλων καρπῶν 240.— Διατήρησις αὐγῶν 256, 336.— Μυοκτόνος γάρτης 272.— Τὸ βαρόμετρον 272.— Ἡ ἀνάγνωσις 288.— Ἐντομοκτόνος κόνις 288.— Φλανέλλα 304.— Καθάρισμα χειρῶν 304.— Αἱ λάμπαι 320.— Καθάρισμα μῆλων 320.— Ὁ λῶξυγγας 368.

ΓΝΩΜΑΙ ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Σελ. 16, 48, 63, 80, 111, 127, 159, 191.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Σελ. 31, 48, 63, 80, 96, 110, 127, 143, 160, 175, 191, 207, 223, 320, 335, 350.

ΕΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΙ

Ἡ χώρα τοῦ μέλλοντος, ἡ Νότιος Ἀφρική ὑπὸ Ἀεων. Χρυσοβελόνη σελ. 1—4, 5—8.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΤΟ ΚΡΥΦΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

— Εἰκὼν Ν. Γύζου —

Ἄπ' ἔξω μαυροφόρ' ἀπελπισία,
πικρῆς σκλαβιάς χειροπιαστὸ σκοτάδι
καὶ μέσα 'στὴ θολόκτιστη ἐκκλησιά—
'στὴν ἐκκλησιά ποῦ παίρνει κάθε βράδου
τὴν ὄψιν τοῦ σχολεῖου—
τὸ φοβισμένο φῶς τοῦ κανδηλιῦ
τρεμάμενο τὰ ὄνειρατα ἀναδεύει
καὶ γύρω τὰ σκλαβόπουλα μαζεύει.

Ἐκεῖ καταδιωγμένη κατοικεῖ
τοῦ σκλάβου ἢ ἄλυσόδετη πατρίδα
βραχνὰ ὁ παππᾶς ὁ δάσκαλος ἐκεῖ
θεριεύει τὴν ἀποσταμένη ἐλπίδα
μὲ λόγια μαγικά
ἐκεῖ ἡ ψυχὴ πικρότερο ἀγροικῆ
τὸν πόνο τῆς σκλαβιάς τῆς, ἐκεῖ βλέπει
τί ἔχασε, τί ἔχει, τί τῆς πρέπει.

Κι' ἀπ' τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ψηλά,
ποῦ ἐβούθανε τὰ στόματα τῶν πλάνων
καὶ ρίχνει καὶ συντρίβει καὶ κυλᾷ
'στὴν ἄβυσσο τοὺς θρόνους τῶν τυράννων,
κι' ἀπὸ τῆ σιγαλιὰ
ποῦ δένει 'στὸ λαίμω πνιγμοῦ θηλειὰ,
κι' ἀπ' τῶν προγόνων τᾶφθαστα βιβλία,
ποῦ δείχνουσι τὰ πανάργαυα μεγαλεῖα,

Ἐνας ψαλμὸς ἀκούγεται βαθύς
σὲ μελωδίας ἐνὸς κόσμου ἄλλου
κι' ἀνατριχιάζει ἀκούοντας καθεὶς
προφητικὰ τὰ λόγια τοῦ δασκάλου
μὲ μιὰ φωνὴ βαρεῖα:
«Μὴ σκιάζεσθε 'στὰ σκότη! Ἡ λευθεριά
σὰν τῆς αὐγῆς τὸ φεγγοδόλο ἀστέρι
τῆς νύκτας τὸ ξημέρωμα θὰ φέρῃ.»

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

ΤΟ ΛΗΞΑΝ ΕΤΟΣ

Δέν θά ἐκκλίνῃ οὐδ' ἡ «Ἐθνικὴ Ἀγωγή» τῆς συνθητικῆς τῆς ἐπισκοπῆσεως τοῦ παρελθόντος, καθ' ἣν στιγμὴν τὸ ἔτος βυθίζεται εἰς τοῦ παρελθόντος τούτου τὸ σκοτεινὸν βράθρον.

Δέν εἶναι δὲ καὶ ἄσκοπος ἡ συνθήκη αὕτη. Διότι πολλὰ διδάσκει, ἂν καὶ δέν εἶναι εὐχάριστος, ἡ ἀνακεφαλαίωσις αὕτη τῆς ἱστορίας ἐνὸς ἔτους. — Διότι τὸ πρόσφατον παρελθὸν εἶναι ἐξ ὅλης τῆς ἱστορίας ὁ διαυγέστερος τοῦ μέλλοντος καθρέπτης, τοῦ ὁποίου τὸν κρύσταλλον δέν ἐπισκόπισεν ἡ ἀχλύς τοῦ μακροῦ χρόνου. Εἶναι τοῦ μέλλοντος τούτου ὁ ὁδηγός, εἶναι τῆς ἐθνικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς πορείας ὁ ῥυθμιστής. Ἄνευ τούτου ἡ ἱστορία δέν θά ἠδύνατο νὰ προκαλῆ ἄλλο ἐνδιαφέρον ἢ τὸ τῶν περιπετειῶν ἀπλῆς μυθιστορίας καὶ μυθιστορίας ἴσως μονοτονίας.

Εἴπομεν ὅμως, καὶ εἶναι δυστυχῶς ἀληθές, ὅτι αὐτὸς ὁ ἐνιαύσιος ἐθνικός ἰσολογισμὸς δέν εἶναι πάντοτε εὐχάριστος, ὡς δέν εἶναι ποτὲ εὐχάριστοι οὐδ' οἱ ἐμπορικοὶ ἰσολογισμοί, ὅταν κλείουν μὲ ζήμιαις. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν ἐθνῶν, αἱ ζημίαι τῶν ἰσολογισμῶν τούτων ἀλλάσσουν ὄνομα καὶ λέγονται συμφοραὶ καὶ καταστροφαί.

Καὶ δέν ἐκληροδότησεν εἰς ἡμᾶς ὀλίγας τὸ λῆξαν ἔτος.

Κατ' αὐτὸ περιεκόπησαν ὀριστικῶς τῆς Ἑλλάδος τὰ ὄρια, ἀνέλαβε τὸ ἐξηντημένον κράτος βραχυτάτην πολεμικὴν ἀποζημιώσιν καὶ αὕτη δὲ ἡ κυριαρχία αὐτοῦ ὑπέστη διὰ τοῦ ξενικοῦ ἐλέγχου μειώσιν, ἡ ὁποία, ὅσον καὶ ἂν θέλωμεν νὰ καλύψωμεν αὐτὴν διὰ προσχημάτων, εἶναι οὐχ ἥττον πραγματικὴ καὶ αἰσθητὴ βαθύτατα εἰς τοὺς ἔχοντας ἀκόμη ὑγιῆ τὰ αἰσθητήρια νεῦρα τοῦ ἐθνικοῦ ἐγωϊσμοῦ. Προσθέτως τὸ ἔτος τοῦτο ἐπέβαλεν εἰς ἡμᾶς ὀριστικὴν συνθήκην εἰρήνης, βαθύτατα τραυματίζουσαν τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν, ἐλαττοῦσαν δὲ οὐσιωδῶς τὰς ἐγγυήσεις καὶ τὴν ἐθνικὴν προστασίαν, ὑφ' ἣν εἰργάζοντο καὶ ἀνέπτυσσον τὰς παραγωγικὰς αὐτῶν δυνάμεις οἱ ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνες πολῖται.

Ἄλλ' ἡ ἱστορία πρέπει νὰ εἶναι δικαία, ἀκόμη καὶ ὅταν δικάζῃ τὰ ἄψυχα καὶ ἀσύλληπτα ταῦτα μόρια τοῦ ἀπείρου χρόνου, τὰ καλούμενα ἔτη.

Καὶ ἀπὸ τοῦ καθήκοντος τούτου ὀφείλει νὰ ἡμολογήσῃ ὅτι τὸ 1898 δέν ὑπῆρξεν ὁ δημιουργός τῶν συμφορῶν τούτων. Ἐρρήθη πολὺ δικαίως ὅτι τὰ ἔτη κληρονομοῦν τῶν προηγουμένων τὰς ἀτασθαλίας, τὰ σφάλματα, τὰς συμφοράς. Οὕτως αἱ συμφοραὶ τοῦ 1898 εἶναι ἀπλῆ κληρονομία τοῦ παρελθόντος, τοῦ τρομεροῦ 1897, κληρονομία τῆς ὁπείας μόνῃ ἡ ἀπογραφή ἐγένετο κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος.

Ἄλλ' αἱ συμφοραὶ αὗται, τὰς ὁποίας ὅπως δῆποτε τὰ δύο παρελθόντα ἔτη ἐπεσώρευσαν, ἐφ' ἡμῶν, δέν εἶναι, ὡς ἐπιστεῦθη, τέκνα ἀμέσων τοῦ παρόντος σφαλμάτων. Εἶναι ἀπλῆ ἐκδήλωσις παρελθόντων σφαλμάτων. Τὸ δὲ φιλοσοφικὸν δόγμα, ὅτι τὸ παρελθὸν ἀποτελεῖ πολλακίς τοῦ παρόντος τὴν συγγνώμην, οὐδέποτε ἔσχε δικαιότεραν ἐφαρμογὴν ἢ κατὰ τὰς ὑστάτας ἡμῶν συμφοράς.

Διότι τὸ σφάλμα ἡμῶν δέν ἦτο ἡ μοιραία, ἡ ἀναπότρεπτος, μετὰ τὰς σφαγὰς τῆς Κρήτης καὶ τὰ ἄλλα γεγονότα, πρὸς τὴν Τουρκίαν σύρραξις. Διὰ τὸ ἀναπότρεπτον δὲ οὐδεὶς ὑπέχει εὐθύνας. Εἶναι ἀληθές ὅτι τὰς εὐθύνας ταύτας ἐπίσειον πάντες κατὰ πάντων. Τοῦτο ὅμως δέν πρέπει νὰ ξενίζῃ φιλοσοφικῶν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἑταστήν. Διότι ὅπως τὰ ἄτομα, οὕτω καὶ τὰ ἔθνη αἰσθάνονται ἀληθῆ ἀνακούφισιν, ἀναζητοῦντα καὶ νομίζοντα ὅτι ἀνευρίσκουν εἰς τὰ σφάλματα ἄλλων τὰ αἷτια τῶν συμφορῶν αὐτῶν.

Καὶ ὅμως τὸ σφάλμα ἡμῶν τὸ ἀσύγγνωστον εἶναι ἄλλο. Ὅτι ἔθνος νεκρόν, ἔθνος τοῦ ὁποίου ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ μερικὴ ἀποκατάστασις ἐστοίχισαν τόσον ἀκριβῶς, ἔθνος μὴ δυνάμενον νὰ νοηθῆ ἔχον σκοπὸν καὶ προορισμὸν τινα ἄνευ προγράμματος διηνηκοῦς καὶ ἀναποτρέπτου, τοῦ τῆς πληρώσεως τῆς φυλετικῆς ἀποστολῆς, ἐπελάθετο πάντοτε τοῦ καθήκοντος τοῦ τούτου, καὶ παρημέλησε τὴν καλλιέργειαν πάντων τῶν παραγόντων, δι' ὧν ἀσφαλίζεται ἡ ἐθνικὴ ἐπίδοσις.

Παρημέλησε τὴν παιδαγωγίαν αὐτοῦ, ἡ ὁποία μόνῃ διαπλάττει πολίτας καὶ στρατιώτας, παρημέλησε τὴν καλλιέργειαν παρὰ τῷ λαῷ ἡθους ἀξίου ἐλευθέρων πολιτῶν, ἀσῆκε νὰ νεκρωθῆ ἡ θρησκεία, ὁ ἀσφαλέστερος τῶν κοινωνιῶν καὶ τῶν ἐθνῶν συνεκτικός δεσμός, παρεῖδε τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ σύνταξιν, ἐν τῇ λειτουργίᾳ δὲ τοῦ πολιτικοῦ βίου ἐφθεῖρε μέχρις ἀπελισμοῦ τοῦ λαοῦ τὸ ἦθος. — Ἐνῶ δὲ ὅπως ἐπὶ τῶν ἀτόμων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐθνῶν μονίμως κεχαρραγμένη πορεία πρὸς ὀρισμένον σκοπὸν εἶναι ἡ μόνῃ ἐπιτρέπουσα τὴν ἐλπίδα νὰ φθάσῃ τις ἀσφαλῶς εἰς αὐτόν, ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν πολιτικὴ ἐπλανᾶτο ἄλλοτε πρὸς δεξιὰ καὶ ἄλλοτε πρὸς ἀριστερά, ἄνευ ὁδηγίων καὶ ἄνευ πυξίδος, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ οὐδὲ κἂν ἐπλανώμεθα πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἐθνικοῦ ἰδεώδους, διότι οὐδὲ ἐβαδίζομεν πρὸς αὐτό.

Αἱ πολιτικαὶ διαμάχαι, καὶ ἡ ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν ἀγώνων καταπόνησις ἀπεμάκρυναν ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὴν μνήμην τοῦ νοῦ ἡμῶν καὶ τὴν μνήμην τῆς καρδίας μας.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἰδιωτικῶς ἡ κοινωνία προώδευσε καὶ ἀνεπτύχθη οικονομικῶς. Ὁ ἀτομισμὸς ἐπετέλεσε θαύματα. — Ὑπὸ τὸ ἐλαττήριον τοῦ ἀτομισμοῦ τούτου, ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν πνοὴν τοῦ ἐγὼ ἐπετελέσθησαν τεράστια. Ἄλλ' οἱ μὴ θέ-

λοντες νὰ αὐταπατῶνται, οἱ στέργοντες νὰ ἀρύωνται μαθήματα ἀπὸ τῆς ἱστορίας θὰ ἠδύναντο νὰ μαντεύσουν ὅτι παράλληλος πρὸς τὴν οικονομικὴν πρόδον ἐπρεπε νὰ βαδίζῃ ἡ πρόδος τοῦ ἔθνους εἰς ἦθος πολιτικόν, κοινωνικόν, οἰκογενειακόν, διότι ἄνευ τούτων μόνῃ ἡ πρόδος εἰς πλοῦτον κοινωνίας τινὸς καθιστᾶ ἀπλῶς ὀλισθηρότερον καὶ ταχύτερον τὸν δρόμον πρὸς τὴν ἐθνικὴν παρακμὴν. — Ἡ δύναμις τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας, μεθ' ὅλον τὸν εἰς δισεκατομμύρια πολλὰ λιρῶν ἐθνικὸν αὐτῆς πλοῦτον, ἤθελε καταρρεύσει εἰς τὴν πρώτην πνοήν, ὡς οἱ ἐκ παρρησιολογίας ἐκείνοι πύργοι τοὺς ὁποίους ἐγείρουν τὰ παιδιὰ, ἄνευ τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἠθῶν, δι' ὧν διαπλάττει καὶ θωρακίζει τὰ τέκνα τῆς, ὡς κατέρρευσε ἄλλοτε ἡ Ἰσπανία, ὑπὸ ἀνωτέρας συνθήκας ἐθνικοῦ πλοῦτου, ἡ Πορτογαλία, ἡ Ἑνετία.

Τούτων τῶν ψυχολογικῶν αἰτίων ἕνεκεν αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἡμετέρας φιλοπατρίας διὰ περιοδικῶν ἡμῶν ἐπιδρομῶν εἰς τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη ἦσαν ἐκδηλώσεις σπασμωδικαί, ἄγονοι, ἐπιζήμιοι, διότι ἀπέλειπεν αὐτὰς ἡ ἐνότης καὶ ἡ συνέχεια, παρ' ὀλίγον δὲ ἡ τελευταία νὰ ἀποβῆ καὶ θανατηφόρος, διότι θανατηφόροι ἀποβάνουν πολλακίς οἱ σπασμοί.

Ἄλλ' εὐτυχῶς δέν θνήσκουν εὐκόλως τὰ ἔθνη. Ἡ ἱστορικὴ ἀποστολὴ εἶναι πολλακίς δύναμις ὑπερτέρα ὅλων τῶν αὐτοκτονικῶν τάσεων, τὰς ὁποίας ἐπιμόνας δύναται νὰ ἐκδηλώσῃ εἰς λαός. Διότι ὀφείλομεν νὰ ἡμολογήσωμεν, ὅτι ἅπας ἡμῶν ὁ τῶν τελευταίων ἐτῶν πολιτικὸς βίος, προσόμοιος πρὸς τὸν ἔκφυτον βίον τῶν ἀσώτων, ὑπῆρξεν ἐπιμόνος καλλιέργεια βραδείας ἐθνικῆς αὐτοκτονίας.

Εἰς τὴν ἀντοχὴν ταύτην τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ὀργανισμοῦ ὀφείλομεν νὰ ἀποβλέψωμεν σήμερον, ὡς εἰς ἀσφαλῆ ἐλπίδα ὁδηγοῦσαν ἡμᾶς εἰς τὴν δικαιοδικήν, ἡ ὁποία ὑπαγορεύεται εἰς ἡμᾶς, ἐὰν θέλωμεν νὰ ζήσωμεν ἐθνικῶς, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀνακαλέσωμεν εἰς τὴν ζωὴν ἀδελφοὺς ἐκ δουλείας θανάτου.

Πρὸ παντὸς δεόν νὰ ἀποσείσωμεν, ὡς τὴν ἐσχάτην τῶν συμφορῶν, ὡς ἀσφαλῆ κίνδυνον ἐθνικοῦ θανάτου, αὐτόχρομα ὡς τοῦ θανάτου πρόδρομον, τὴν ἀποθάρρυσιν. — Τὸ θάρρος δέν εἶναι μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἡ ἀνδροπρεπεστερία τῶν ἀρετῶν· εἶναι συγχρόνως ὁ θώραξ πάσης ἀρετῆς καὶ παντὸς εὐγενοῦς αἰσθήματος.

Ἄλλὰ τὸ θάρρος ὄχι ἀρνητικόν, ὅτε ἀποτελεῖ τὸν γελοιοδέστερον τῶν στόμφων, γυμνὴν τὴν ἐθνικὴν ὑπεροψίαν, τὴν ὁποίαν ἀπαντᾶ τις καὶ εἰς τοὺς μάλλον ἐκπτώτους λαούς. Ἄλλὰ τὸ θάρρος μετὰ τῆς ἀκαταπονήτου ἐργασίας πρὸς ἐθνικὸν ἀνακαινισμόν καὶ ἀπὸ τῆς ἐργασίας ταύτης ἐμπνεόμενον.

Τίνα τὰ ἄλλα ἀνακαινιστικὰ τοῦ ἔθνους μέσα, διαφεύγει τοῦτο τὴν ἀρμεδιότητα τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς».

Ἄλλ' ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν σφαῖραν τῆς δικαιοδοσίας τῆς ἀνάγεται τὸ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο οὐσιωδέστερον :

Ἡ παιδαγωγία τοῦ ἔθνους!

Αὕτη ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέμα τῆς ἐθνικῆς ἀναστάσεως. Αὕτη ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐξαλείψῃ καὶ νὰ ἐκρίζωσῃ παραδόσεις Ολιβεράς, ἔξεις ἀξιοθρηνητῶν τῆς τελευταίας περιόδου τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ὑπάρξεως. Αὕτη θά φέρῃ ἐντὸς τινῶν ἐτῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐθνικοῦ βίου γενεὰν ἄλλοιων εἰς σώμα καὶ ψυχὴν, γενεὰν ἐμβλαπτιμένην, ὡς ἐμβαπτίζεται ὁ χάλυψ, καὶ ἐξ ἴσου στερεὰν ὡς αὐτός, εἰς φρόνημα, εἰς αὐτοπεποιθῆσιν, εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν λατρείαν τῆς πατρίδος· γενεὰν ἐνούσαν τὸν ἐγωϊσμόν τὸν εὐγενῆ τοῦ Ἀγγλοσάξονος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοθυσίας καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως τοῦ παλαιοῦ Ἑλλήνος.

Ταυτὴ γενεὰ δύναται νὰ εἶναι βεβίαια ὅτι θά ἐξαλείψῃ τὰς μαύρας τοῦ παρελθόντος σελίδας, καὶ ὅτι θά δυνήθῃ νὰ περνώσῃ μετὰ τὴν ἔρημον δύο γενεῶν τὴν πρὸς τὸν ἐθνικὸν προορισμὸν πορείαν, τῆς ὁποίας τὸν δρόμον ἐσημείωσεν ἀσφαλῆ δι' ἀφθόνου αἵματος ἡ μεγαουργός γενεὰ ἡ συμπλήξασα τὸ ἐλεύθερον ἑλληνικὸν ἔθνος.

Εἰς τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο τοῦ ἐθνικοῦ διὰ τῆς ἀγωγῆς ἀνακαινισμοῦ οὐδεὶς εἶναι τόσῳ μικρὸς ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ εἰσφέρῃ τὸν λίθον του. Καὶ ἡ ἐσχάτη τοῦ ὕδατος σταγὼν παρέχει πολὺτιμον τὴν συμβολὴν τῆς εἰς τοὺς ποταμούς, τῶν ὁποίων τὰ ζωοποια ῥεῖθρα ἀρδεύουν τὴν γῆν. Πᾶς καὶ ἐπ' ἐλάχιστον εἰσφέρων τὸν ὄβολόν του εἰς ἐθνουσιασμόν καὶ εἰς ἐργασίαν ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἔθνους εἶναι ἀξίος τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης.

Ἡ ἐργασία τοῦ δυνατὸν νὰ εἶναι ἀφανὴς καὶ ἀθόρυβος, ὡς τὰ σιωπηλὰ βυάκια, τὰ μετριοφρόνως κρυπτόμενα ὑπὸ τὰ βρύα καὶ τοὺς καλάμους, ἀλλ' ἐξ ἴσου ζειδωρός, ἐξ ἴσου εὐεργετικὴ, ὡς τὰ νάματα αὐτῶν.

ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ

ΣΤΙΧΟΙ

Εἰς δύο πάντα ἡ ζωὴ μοιράζεται
ἥλιος καὶ σννεσιὰ, χαρὰ καὶ ὀδύνη.
Ἄξιος, ὅποιος δέν ἐπηρεάζεται
ἀπ' ὅ,τι καὶ ἂν ἡ Μοῖρὰ του τοῦ δίνῃ,
καὶ οὐτ' ἀπ' τὴν χαρὰ ἐνθουσιάζεται
καὶ οὐτε καταβάλλεται ἀπ' τὴν λύπη,
ἀλλ' ὅταν εὐτυχῆ, δέν ἀφαρπάζεται
καὶ ἂν ὄλα στερηθῆ — ἴσ' ὅ,τι τοῦ λείπει
δέν κλαίει, ἀλλὰ λέγει: δέν χρειάζεται.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

Τὴν κατωτέρω περιπούδαστον ἡμιλίαν ἐξεφώνησεν ὁ κ. Alfred Croiset κατὰ τὴν ἐφετινὴν ἐναρξίν τῶν μαθημάτων ἐν τῇ Φιλολογικῇ Σχολῇ τοῦ ἐν Παρισίοις Πανεπιστημίου. Τῆς σχολῆς ταύτης ὁ κ. Κροαζέ ἐξελέγη πέρυσι διαρκῆς Πρόεδρος (doyen?). Ὁ διάσημος οὗτος ἑλληνοεὖς ἐξελέγη πρὸς τούτους πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν διὰ τὸ τρέχον ἔτος. Τὸ ὄνομά του εἶναι ἀρκοῦντως γνωστὸν παρ' ἡμῖν, ὥστε περιττὴ ἡ μνεῖα τῶν φιλολογικῶν ἔργων, διὰ τῶν ὁποίων ἀνεδείχθη. Ὁφελούμεθα ἐν τούτοις τῆς εὐκαιρίας ὅπως συστήσωμεν καὶ πάλιν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν τὴν Ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, τὴν ὁποίαν συνέγραψεν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ οὐχ ἤττον ἑλληνομαθοῦς ἀδελφοῦ αὐτοῦ (τοῦ καθηγητοῦ ἐν τῷ Collège de France κ. Maurice Croiset). Τοῦ πολυτίμου συγγράμματος τούτου ἐξεδόθησαν ἤδη τέσσαρες τόμοι, ἀναγγέλλεται δὲ ἡ προσεχὴς δημοσίευσίς τοῦ πέμπτου καὶ τελευταίου. Σ. τ. Δ.

ΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ὁνομαζόμεθα σήμερον: τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων. Αἱ διάφοροι Σχολαὶ ἀντὶ τὰ ζῶσι μεμονωμένοι, ὡσανεὶ ἠγνόνουν τὴν ὑπαρξίν ἀλλήλων, συνεκεντρώθησαν ἐν ὁργανισμῷ κοινῷ, δι' οὗ καθίσταται αἰσθητὴ ἡ ἐνωσίς των. Τίς ἢ ἀρχὴ τῆς τοιαύτης ἐνότητος; Ἐἶνε τὸ ἐμπνέον πάσας αὐτάς ἐπιστημονικὸν πνεῦμα, ἡ ψυχὴ οἰοῦναι τοῦ ἀναμορφωθέντος Πανεπιστημίου. Τοῦτο κυρίως διαλαλεῖ τὸ μέγα αὐτὸ τοῦ Πανεπιστημίου ὄνομα, ὅτι παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἀντικειμένων περὶ ἃ ἀσχολεῖται ἐκάστη τῶν Σχολῶν καὶ τῶν ἐν χρήσει παρ' αὐταῖς μεθόδων, ἐνυπάρχει τρόπος τις ἰδιαίτερος τοῦ σκέπτεσθαι κοινὸς εἰς πάσας: κοινὸι κανόνες μεθόδου ἐπιβαλλόμενοι εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἐν πάσῃς αὐτοῦ ταῖς ἐρευναις, ὅταν φθάσῃ εἰς ὠριμότητα καὶ ἀποκλειστικὴν ἔχῃ μέρειαν τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας. Ἐπιθυμῶ σήμερον νὰ ἐξετάσω μεθ' ὑμῶν τίνα θέσιν κατέχει ἐν τῷ συνόλῳ τούτῳ ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ καὶ τίνα ἰδιαίτερον τύπον λαμβάνει τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐργασίαις, τῶν ὁποίων ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠμφισβητήθη ἡ στενὴ συγγένεια μετὰ τῶν γειτονικῶν καὶ φίλων Σχολῶν.

Ἀπόδειξιν δὲ περὶ τοῦ τοιοῦτου δισταγμοῦ ἀνευρίσκω καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὀνομασίᾳ τῆς καθέδρας ἣν κατέχω. Εἶμαι καθηγητῆς τῆς ἑλληνικῆς ἐγγλωττίας¹. Ἡ λέξις αὕτη ἐξεγείρει τὴν ἰδέαν τέχνης μᾶλλον ἢ ἐπιστήμης. Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ διὰ τὰς ἑδρας τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, τῆς λατινικῆς ποιήσεως καὶ τῆς λατινικῆς ἐγγλωττίας. Πρόδηλον ὅτι οἱ σεβάσμιμοι οὗτοι τίτλοι εἶνε κληρονομία τοῦ παρελθόντος, ἣτις δὲν ἀνταποκρίνε-

¹ Ἐπεκράτησε παλαιότερον ἡ ὀνομασία αὕτη τῆς ἐν τῇ Σορβόνῃ ἑδρας τοῦ ἐπεξηγούντος τοὺς πελοῦς συγγραφεῖς καθηγητοῦ, πρὸς διάκρισιν τῆς ἐτέρας ἑδρας τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως.

ται πλέον ἐπακριβῶς εἰς τὴν νεωτέραν ἡμῶν ἐνοίαν τῆς πανεπιστημιακῆς διδασκαλίας. Δὲν ζητῶ νὰ μεταβληθῇ, πιστεύω μὲν ὅλα τὰ παλαιὰ ἔχουσι γεῦσιν τινα καὶ θέλητρον ἰδιαίτερον, τὸ ὁποῖον σπανιώτατα ἴσως ἐν Γαλλίᾳ παρουσιάζεται ἢ εὐκαιρία νὰ δοκιμαζόμεν· τὸ σέβας δὲ πρὸς τοὺς ὁπωσοῦν πεπαλαιωμένους αὐτοὺς τύπους δὲν ἐμποδίζει τὴν πρόοδον τοῦ νεωτέρου πνεύματος, ὡσάντις τὸ σέβας τοῦτο δὲν εἶνε μωρῶς προληπτικόν. Ἄς ἀφήσωμεν λοιπὸν τὰς λέξεις καὶ ἅς ἴδωμεν πῶς ἔχουσι τὰ πράγματα.

Πλὴν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα ἐνυπάρχουσι, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ φαινόμενον, τινὲς δυσχέρειαι. Φυσικὸς τις καὶ μαθηματικὸς ὑποδεχόμενος μεγάλον φιλόλογον, ἐξέφραζε μετὰ λεπτότητος τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην λέγων ὅτι, ἀφοῦ καὶ ἡ φιλολογία ἦτο ἐπιστήμη, ἐξ ἀνάγκης ἡ λέξις ἐπιστήμη δὲν θὰ εἶχε τὴν αὐτὴν σημασίαν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Γραμμάτων ὅσον καὶ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἔχει τι τὸ ὀρθόν· οὐχ ἤττον πρέπει νὰ βεβαιωθῶμεν περὶ τῆς ὀρθότητός της. Διότι, ἐπειδὴ μεταχειρίζομεθα κοινῶς τὴν λέξιν ἐπιστήμη, ἐφαρμόζοντες αὐτὴν εἰς τὰς ἐρεῦνας ἡμῶν, εἶνε ἀπαραίτητον νὰ γινώσκωμεν ἐπακριβῶς τὴν ἐνοίαν ἣν εἰς τὸν ὄρον τοῦτον ἀποδίδομεν καὶ τοὺς λόγους δι' οὓς ἐπιμένομεν εἰς τὴν χρῆσιν αὐτῆς.

Τὸ χαρακτηρίζον τὴν ἐπιστήμην διὰ τὸν κυρίως ἐπιστήμονα, τὸν φυσικὸν ἐπὶ παραδείγματος, εἶνε ἡ ἀνακάλυψις νόμων γενικῶν, βασιζομένων ἐπὶ ἐιδικῶν περιστατικῶν, καλῶς ἐξηκριβωμένων. Ὁμιλῶ περὶ τοῦ φυσικοῦ, οὐχὶ περὶ τοῦ μαθηματικοῦ, καθ' ὅτι οὗτος προβαίνει διὰ σκέψεως ἐπαγωγικῆς καὶ ἡ μέθοδος αὐτοῦ ἀπέχει ἀπὸ τῆς ἡμετέρας πολὺ περισσότερον ἢ ἡ τοῦ φυσικοῦ, ὅστις ἐργάζεται ὡς ἡμεῖς ἐπὶ συγκεκριμένων περιστατικῶν καὶ οὐχὶ ἐπὶ ἀφηρημένων.

Καὶ εἰς αὐτὸν λοιπὸν τὸν φυσικὸν ἐρχεται ἐνίοτε ὁ πειρασμὸς νὰ μᾶς ἐρωτήσῃ: «Τίνας νόμους ἀνεκκλύψατε; Πού εἶνε οἱ νόμοι οἱ ἀναμφισβήτητοι, οἱ ὀριστικῶς προκύψαντες ἐκ τῶν δῆθεν ἐπιστημονικῶν μελετῶν σας; Γινώσκω τί εἶνε ὁ νόμος τοῦ Μαριότ· πλὴν δὲν γνωρίζω τί εἶνε οἱ νόμοι τῆς ἱστορίας ἢ τῆς φιλολογίας. Σεῖς, ὦ φιλόλογοι, εἶσθε πρὸ παντὸς ἀνθρώπου καλαισθητοί, ὅτινες συζητεῖτε περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἔργων. Χωρὶς ποτὲ νὰ κατορθώσητε νὰ συνεννοήσῃτε καὶ νὰ συμφωνήτε. Σεῖς, ὦ ἱστορικοί, ἀποπειράσθε διὰ μέσου πολλῶν ὑποθέσεων καὶ ἀβεβαιότητων ν' ἀνακαλῆτε εἰς τὴν ζωὴν τὸ παρελθόν. Ἄλλὰ κατὰ τί πάσα αὕτη ἢ ἐργασία, ὅσον σοβαρὰ καὶ ἂν εἶνε, ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἐργασίαν τοῦ ἀληθοῦς ἐπιστήμονος, ὅστις ἀνακαλύπτει ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του ἓνα νόμον ἀκριβῆ, ἓνα νόμον τὸσον ἀσφαλῆ, ὥστε δύναται ἐπανα-

λαμβάνων τὰ πειράματά του ν' ἀναπαράγῃ κατ' ἀρέσκειαν τὸ καθιερούμενον διὰ τοῦ νόμου τούτου γεγονός;» Τοιαύτη εἶνε ἡ ἀντίρρησης, δὲν πιστεύω δὲ νὰ ἐξησθῆναι αὐτὴν ἐπίτηδες χάριν τῆς ὑπερισχύσεως τῶν ἰδικῶν μου ἰδεῶν. Ἄς ἴδωμεν νῦν ὁποῖαν ὁδὸν ἀληθείας περιέχει.

Ὁφείλω ἐν πρώτοις νὰ ἡμολογήσω ὅτι αἱ ἡμέτεροι μελέται ὑπὸ τινὰς ἐπόψεις ἐξέρχονται τοῦ κύκλου τῆς λεγομένης ἐπιστήμης. Πᾶσα μελέτη περὶ τῶν φιλολογικῶν, ἐξ ἧς ἀποκλείεται τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ, καὶ πᾶσα πραγματεία ἱστορικῆ περιουσιζομένη εἰς τὴν παράθεσιν ἱστορικῶν τεκμηρίων, χωρὶς ἐξ αὐτῶν νὰ ἐξάγῃ καὶ ν' ἀναπαρίστα τὴν ζωὴν, εἰσὶ βεβίως ἀτελεῖς. Καὶ οἱ ἱστορικοὶ καὶ οἱ φιλόλογοι ἀποβλέπομεν πάντες εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἀνοικοδόμησιν, εἰς τὴν ζῶσαν σύνθεσιν τοῦ παρελθόντος. Ὡστε ὑπὸ τοιαύτην ἐποψίν ἡ ἀντίρρησης δὲν εἶνε ἀβάσιμος. Πλὴν ἀποβλέπει εἰς ἓν μόνον μέρος τῶν ἡμετέρων ἐργασιῶν. Ἡ ἀναβίωσις αὕτη τοῦ παρελθόντος διὰ τῆς πολιτικῆς καὶ φιλολογικῆς ἱστορίας δὲν εἶνε δημιουργημὰ καθαρῶς ὑποκειμενικόν ὡς ἔργον τι ἐπινοίας. Δὲν ἀρνούμεθα ἐξ ἡμῶν αὐτῶν τὰ παικτοῦμενα διὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ στοιχείου, ἀλλ' ἐκ τῆς πραγματικότητος ἐπιμελῶς ἐξεταζομένης. Ἄρα τὸ ἔργον τὸ τεχνικόν, τὸ ἥποτον ἐπιθυμοῦμεν ν' ἀνεγείρωμεν, βασιζέται ἐπὶ παρασκευῆς ὅλων διαφόρου φύσεως, ταύτην δὲ τὴν παρασκευὴν ἀποκαλοῦμεν ἐπιστημονικὴν. Τὸ πᾶν ἐγκρατεῖ εἰς τὸ νὰ προσδιορισθῇ ὑπὸ ποῖαν ἐνοίαν εἶνε ἐπιστημονικὴ καὶ ἐν τίνι μέτρῳ.

Ὁ δὲ ἡδύναμην ἐνταῦθα νὰ παρατηρήσω ὅτι, καὶ μὲν ὁ γενικὸς χαρακτὴρ τῆς ἐπιστήμης εἶνε ν' ἀποκλινῇ εἰς καθορισμὸν νόμων ἐξακριβωτέων διὰ πειραμάτων, ἀλλ' ὅμως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐπιστήμαι ἀναμφισβήτητοι, αἰτινες, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, δὲν ἔχουσι αὐτὸν τὸν χαρακτῆρα. Αἱ περιγραφαὶ καὶ αἱ ταξινομήσεις, παραδείγματος χάριν, ἐν τῇ φυσικῇ ἱστορίᾳ οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ νόμου. Ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ ἡ χρῆσις τοῦ πειραματισμοῦ εἶνε σχεδὸν μηδαμινή. Πλὴν ἅς παραδεχθῶμεν οὐχ ἤττον τὸν γενικὸν αὐτὸν χαρακτῆρα τῆς ἐπιστήμης καὶ ἅς ἴδωμεν ἂν αἱ ἡμέτεροι ἐρευνᾶν εἶνε τὸσοῦτον ξένα πρὸς αὐτόν, ὅσοι τινὲς ὑποθέτουσιν.

Ἐἶνε νόμος φυσικὸς ὅτι τὸ καθαρὸν ὕδωρ ὑπὸ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν βράζει εἰς θερμότητα 100 βαθμῶν. Πῶς ὁ φυσιοδίφης ἀνεκάλυψε τὸν νόμον τούτον; Διὰ σειράς πειραμάτων ἔσχε τὴν ἀπόδειξιν ὅτι ὁ βαρυσμὸς τοῦ ὕδατος παράγεται ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, ὑπὸ τὴν αὐτὴν θερμότητα. Παρατήρησεν ἐπιμελῶς πάσας τὰς περιστάσεις ταύτας, εἶδε δὲ ὅτι, ὡσάντις συνέπιπτε νὰ συνυπάρχῃ τινες ἐξ αὐτῶν, ἡ ἀγνότης τοῦ ὕδατος τοῦτέστι καὶ ἡ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις μέχρι 76 ἢ βράσις ἐπήρχετο ὑπὸ θερμότητα

100 βαθμῶν. Ὑπάρχουσι ἄρα δύο εἰδῶν ἐρευνᾶν ἐν τῇ ἐργασίᾳ του, ἧτοι ἐν πρώτοις σειρά παρατηρήσεων ἰδιαίτερων περὶ τὴν θερμοκρασίαν, περὶ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν, περὶ τὴν χημικὴν σύστασιν τοῦ ὕδατος· εἶτα δὲ σύγκρισις μεταξὺ τῶν διαφόρων ἰδιαίτερων παρατηρήσεων, ἐξ ἧς προκύπτει δι' αὐτὸν ὁ διαρκῆς τῶν φαινομένων σύνδεσμος· καὶ αὐτὸς ὁ διαρκῆς σύνδεσμος καλεῖται νόμος.

Ἄλλὰ τί πράττομεν ἄρα γὰρ ἡμεῖς, ὡσάντις ἐπιθυμοῦμεν νὰ παρασκευάσωμεν σοβαρῶς τὰς ἡμετέρας φιλολογικὰς ἢ ἱστορικὰς μελέτας; Πράττομεν ἔργα λίαν πρὸς ἐκεῖνα ἀνάλογα.

Ἐν πρώτοις μελετῶμεν τὰ ἰδιαίτερα περιστατικά. Προσπαθοῦμεν νὰ γνωρίσωμεν αὐτὰ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας, μεθ' ἧς ὁ φυσιοδίφης παρατηρεῖ τὰ στοιχεῖα τῶν ἑαυτοῦ πειραμάτων. Ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ κειμένου τινὸς ἀκριβοῦς ἐπισταμένῳ πρὸς τὸ κείμενον, διὰ στατιστικῶν, διὰ τῆς μελέτης τῆς ἰδικούσης παρὰ τῷ συγγραφεῖ χρήσεως, καθορίζομεν ὅσο τὸ δυνατόν ἀκριβέστερον τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἐνοίαν ἐκάστης λέξεως. Ἡ κριτικὴ περὶ τῆς ἀξίας ἔργου τινός, καὶ ἡ περὶ τῆς γνησιότητος αὐτοῦ, διὰ τῶν αὐτῶν ἐπίσης μεθόδων προβαίνουσιν, αἰτινες εἰσὶ τὰ ἡμέτερα μέτρα καὶ σταθμά. Ὅπως προσδιορίσωμεν τὸν οὐσιώδη χαρακτῆρα συγγραφῆς ἢ ἐποχῆς τινος, καθιερούμεν ἱεραρχίας χαρακτῆρων ἀντιστοίχους πρὸς τὰς ταξινομήσεις τῆς φυσικῆς ἱστορίας. Ἐὰν πρόκειται νὰ συγγράψωμεν τὸν βίον συγγραφῆς τινός, ν' ἀφηγηθῶμεν πολιτικόν τι συμβᾶν, νὰ περιγράψωμεν θεσμόν τινα, ἀναζητοῦμεν τὰς μαρτυρίας, ἐξελέγχομεν αὐτάς, τὰς συγκρίνομεν μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιμελείας, μεθ' ἧς ὁ φυσικὸς ἀσχολεῖται εἰς τὰ πειράματά του.

Ἀκολούθως ἀναζητοῦμεν τοὺς νόμους. Ὑπάρχουσι ἐν ταῖς φιλολογικαῖς καὶ ἠθικαῖς ἐπιστήμαις νόμοι πολλῶν περισσώτεροι, ἀφ' ὅσων κοινῶς πιστεύεται ὑπάρχουσι νόμοι ἐπιστημονικοὶ, τοῦτέστι σύνδεσμοι διαρκῆς φαινομένων ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις τῶν ἡμετέρων μελετῶν, οἱ σύνδεσμοι δὲ οὗτοι ἐξακριβούνται περίπου διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου, δι' οὗ καὶ ἐν τῇ φυσικῇ καὶ ἐν τῇ χημείᾳ, ἂν οὐχὶ διὰ πειραμάτων, τοῦλάχιστον ὅμως διὰ παρατηρήσεων ἐπανειλημμένων καὶ ἀπείρους παραλλασσοῦσων, αἰτινες παραστάνοσιν εἰς τὸ πνεῦμα τὰ φαινόμενα ὑπὸ διαφόρους μεταβλητὰς φάσεις, τὸ διευκολύνουσι νὰ ἐξαγάγῃ ἐξ αὐτῶν τὸ σταθερὸν στοιχεῖον, ὅπερ εἶνε ὁ νόμος. Πολλοὶ ἀγνοοῦσι τοῦτο, ἐν πρώτοις, διότι ἡμεῖς ποιούμεθα πολλῶν ὀλιγωτέραν χρῆσιν τῆς λέξεως νόμος ἢ οἱ καθυτὸ λεγόμενοι ἐπιστήμονες, ἀκολούθως δὲ διότι ἐγένετο χρῆσις αὐτῆς πολλᾶκις ὑπὸ ἐνοίαν ὅλων διαφόρων τῆς ἐπιτακτικῆς θεσμοθετήσεως, ἐξ οὗ ἡδύνατο νὰ προκύψῃ ἀσάφειά τις. Ὅπως-

δήποτε δὲν ἔχω ἀνάγκη ν' ἀποδείξω ὅτι ὑπάρχουσι νόμοι πραγματικοὶ ὑπὸ ἐπιστημονικῆν ἔννοιαν ἐν τῇ φωνητικῇ καὶ ἐν τῇ μορφολογίᾳ· ὑπάρχουσι δ' ἐπίσης τοιοῦτοι ἐν τῇ συντάξει, ἐν τῇ φιλολογίᾳ, ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἐν τῇ ἠθικῇ, ἐν τῇ ψυχολογίᾳ. Τὸ προσδιορίζειν τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀορίστου τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης σημαίνει τὸ ἀναζητεῖν νόμον, διότι ἀναζητεῖται δι' αὐτοῦ ἡ ἀνακάλυψις τοῦ συνδέσμου τοῦ ὑπάρχοντος μεταξὺ ἐνὸς γραμματικοῦ τύπου καὶ μιᾶς ἐννοίας. Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τοῦ ἐπιζητουμένου σκοποῦ συνάγονται παραδείγματα, παραβάλλοντα πρὸς ἄλληλα, παρατηροῦνται τὰ περιστατικὰ ὅσα παραλλάσσουσι καὶ ἐκεῖνα ὅσα μένουσι διαρκῆ ἀνά μίσην τῶν διαφορῶν παρατηρήσεων, καταβάλλεται προσπάθεια νὰ συνδεθῶσι ταῦτα ἀναμεταξὺ τῶν δι' ὑποθέσεων, ἃς νέαι παρατηρήσεις ἐπιβεβαιώσῃν ἢ καταρρίπτουσι, βαθμιαίως δ' ἐν τέλει καθίσταται γνωστὴ ἡ ἀλήθεια. Ἀναγνώσατε ἐν τῷ ἀξιολογώματι βιβλίῳ τοῦ Δουκλῶ (*Ἱστορία ἐνὸς πνεύματος*) τὴν ἀφήγησιν τῶν γενομένων ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Παστέρ πειραμάτων πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν αἰτιῶν τῆς ἐκ τοῦ ἐμβολιασμοῦ ἀνοσίας. Ἐν αὐτῷ θ' ἀνεύρητε τὴν αὐτὴν σειρὰν τῶν παρατηρήσεων, τῶν ψηλαφῆσεων, τῶν προσωρινῶν ὑποθέσεων, βαθμηδὸν ἀντικαθιστάμενων ὑπὸ ὑποθέσεων, αἵτινες σήμερον φαίνονται ὀριστικαί. Ὁ ἱστορικός ὁ ἀσχολούμενος περὶ τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν καὶ παρατηρῶν σχέσεις τινὰς σταθερὰς μεταξὺ τῶν θεσμῶν καὶ τῆς καταστάσεως τῶν πνευμάτων· ὁ ἐξετάζων τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας καὶ σημειῶν τὰς αὐτὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν φιλολογικῶν τύπων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ λαοῦ τινος· ὁ ἠθολόγος ὁ μελετῶν τοὺς δεσμοὺς τῶν συνδέοντες τὴν ἠθικὴν μετὰ τῆς εὐδαιμονίας· ὁ ψυχολόγος, ὅστις διδάσκει ἡμᾶς τινὶ τρόπῳ αἱ ἰδέαι ἡμῶν συνδέονται πρὸς ἀλλήλας, πάντες οὗτοι ἀναζητοῦσι καὶ ἀνακαλύπτουσι νόμους. Ἡ μέθοδος δὲ, ἣν μεταχειρίζονται εἰς τὰς ἐρεῖνας τῶν, εἶνε αὐτὴ ἐκεῖνη, ἣν ἀνωτέρω ἀνέφερα, συνισταμένη εἰς τὸ παρατηρεῖν, τὸ ἀναλύειν, τὸ συγκρίνειν, τὸ ἐξάγειν τὸ σταθερὸν γεγονός ἀπὸ τοῦ χάους τῶν ἰδιαιτέρων καὶ κατ' ἐπιφάνειαν ἀντιφατικῶν περιστατικῶν.

Ἄν οὕτως ἔχη λοιπὸν, ἂν ὄντως ποιῶμεν ἐργασίας λίαν παρεμφερεῖς πρὸς τὰς τοῦ χημικοῦ ἢ τοῦ φυσικοῦ διὰ νὰ καταλήξωμεν εἰς ἀποτελέσματα ἀνάλογα πρὸς τὰ ἰδικὰ τῶν, ποῦ ἔγκειται ἡ διαφορὰ; Ἄλλὰ πρέπει ἄρα γε νὰ εἰπωμεν ὅτι, ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τοῦλάχιστον τῶν σπουδῶν μας, τὸ παρασκευαστικόν, οὕτως εἰπεῖν, δεόν καὶ ἡμεῖς νὰ θεωρῶμεθα ἐπιστήμονες, ἀπαράλλακτα ὡς ἐκεῖνοι; Τὸ τοιοῦτο θὰ ἦτο ἀνακριβές. Ὑπάρχουσι μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἡμῶν πλείστα διαφοραί, ὧν δεόν μῆτε νὰ παραγνωρίζωμεν μῆτε νὰ ὑπερβάλλωμεν τὴν σημασίαν.

Ἐν πρώτοις ἐργαζόμεθα ἐπὶ ὕλικῳ ἀπειράκις πλέον συνθέτου καὶ ἀσταθοῦς. Φαεινῶς κατεδείχθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου Κόντ ἡ ἀλήθεια ὅτι ἡ περιπλοκὴ αὐξάνει ὅσω τις προχωρεῖ ἐκ τῶν μαθηματικῶν πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, εἴτα εἰς τὰς βιολογικὰς καὶ τέλος εἰς τὰς κοινωνικὰς. Ἐν τῇ ἀπειρῷ ταύτῃ περιπλοκῇ τῇ χαρακτηρίζουσα τὰ φαινόμενα τοῦ φιλολογικοῦ, τοῦ ἠθικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ βίου οὐδέποτε εἴμεθα ἐντελῶς βίβαιοι ὅτι δὲν παρεπίψαμέν τι τὸ οὐσιώδες· ἢ καλλίον εἰπεῖν, πάντοτε αἰσθανόμεθα ὅτι ἐνυπάρχει εἰς τὸ ὑπὸ τὴν μελέτην ἡμῶν ὑποκείμενον ἀπόκρυφός τις ἰδιότης, ἣτις μᾶς διαφεύγει. Καὶ ὅταν ἐτι κατορθώσωμεν νὰ φθάσωμεν εἰς εὐάρεστον σημεῖον προσεγγίσεως ἐν τῷ προσδιορισμῷ τῶν χαρακτήρων ὑποκειμένου τινός, πολλὰκις ἀπαντῶμεν μεγάλην δυσκολίαν περὶ τὴν γενίκευσιν αὐτοῦ, τουτέστι περὶ τὴν διατύπωσιν τοῦ νόμου. Διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν, ἀφοῦ δύο φύλλα, ὡς λέγουσιν, οὐδέποτε εἶνε πανόμοια, ἐτι ἀληθέστερον τυγχάνει ὅτι ἡ ὁμοιότης μεταξὺ δύο ἀνδρῶν, δύο φιλολογικῶν ἔργων, δύο θεσμῶν οὐδέποτε εἶνε πλήρης. Οὕτως ὥστε ἀπολήγομεν πολλάκις εἰς ἀτομικὰς ἀπεικονίσεις, τὰς ὁποίας δὲν θὰ ἦτο ὀρθὸν νὰ μεταβάλλωμεν εἰς τύπους ἀπολύτους. Ἄφ' ἑτέρου δὲ, καὶ ἂν εἰσέτι ἠθέλωμεν ἀνεύρει σύνδεσμον φαινομένων περίπου διαρκῆ, ἀπομένει πάντοτε ἀφορμὴ ἀβεβαιότητος ἐν τῷ ἀγνώστῳ ἐκείνῳ, ὅπερ οἱ μὲν καλοῦσιν ἠθικὴν ἐλευθερίαν, οἱ δὲ ἄλλως, εἶνε δὲ βεβαίως ἀείποτε στοιχεῖον παραλλαγῆς καὶ πλάνης, ὅπερ δύσκολον εἶνε τις νὰ τὸ προϋπολογίσῃ ὅσω καὶ νὰ τὸ ἀπορύγῃ. Ἐκ τούτων πάντων προκύπτει ὅτι πολλοὶ τῶν ἡμετέρων νόμων τηροῦσι χαρακτῆρα προσεγγίσεως ἢ ἐφαρμογῆς μὴ παρατηρούμενον εἰς τὰς κυρίως λεγομένας ἐπιστήμας, ὅτι δὲ αἱ εἰκόνες τῶν ἰδιαιτέρων περιστατικῶν, ἃς χαρακτῆρομεν, ὑπόκεινται πολλάκις εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ μὴ ἀναπαριστῶσιν ἀκριβέστατα τὴν φυσικογνωμίαν.

Καὶ ἄλλη διαφορὰ, σπουδαιότερα ἴσως, ἔγκειται εἰς τὴν ποιότητα τῶν ὀργάνων, ὧν ποιούμεθα χρῆσιν. Ὁ φυσικός ἔχει θερμομέτρα, βάρομετρα, κανόνας, πλάστιγγας, ὄργανα πάντα ταῦτα ἀπολύτου ἀμεροληψίας. Ἄλλως τε τῶν ὀργάνων τούτων ἡ μαρτυρία ὑποπίπτει εἰς πάντων τὴν ἀντίληψιν. Ὁ φιλόλογος ἢ ὁ ἱστορικός προσπαθοῦσι νὰ ἐξασφαλίσωσιν ἀνάλογα πλεονεκτήματα διὰ τῆς χρήσεως ἀποδείξεων ἐπίσης συγκεκριμένων ὅσω τὸ δυνατόν περισσότερον καὶ ἀντικειμενικῶν· πλὴν δὲν τὸ κατορθώνουσι πάντοτε. Δὲν ἔχουσι πολλάκις ἄλλο θερμομέτρον καὶ ἄλλο βάρομετρον, εἰμὴ τὸν ἴδιον αὐτῶν νοῦν, ἐκλεπτυνθέντα καὶ καλλιεργηθέντα διὰ τῆς ἐξασκήσεως. Ἄλλὰ τὸ πνεῦμα δύναται ν' ἀποπλανηθῇ ὑπὸ πολλῶν αἰτιῶν. Πρὸς τούτοις καὶ ὅταν

προσέτι ἔχη δίκαιον, ἀδύνατον ἀποθνήσκει αὐτῷ ἐνίοτε νὰ καταστήσῃ τὰς ἀποδείξεις του πειστικὰς εἰς ἄλλα πνεύματα, ἤττον ἀνεπτυγμένα. Ὑπάρχουσι λόγου χάριν διάλογοί τινες τοῦ Πλάτωνος προδήλως μὴ γνήσιοι· οὐδεὶς τῶν εἰδημόνων δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τούτου, ἀλλὰ πῶς θὰ πεισθῇ ὁ ἀμαθής; Ἐκ τίνων δὲ σημείων ἀναγνωρίζεται ὁ εἰδήμων; Περίφημός τις παρὰ χαρακτῆς ἐπώλει πρὸς ἄνδρα, οὐχὶ ἄσχημον ἐν τοῖς γράμμασιν, αὐτογράφου ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου, ἐν αἷς ὁ μέγας ἐκεῖνος συγγραφεὺς ἐλάλει ὡς ὁ τυχὼν μαθητὴς τοῦ Ἰωάννου Τακώβου Ρουσσώ· καὶ ὅμως ὁ ἀγοραστής καίτοι ἄλλως διαπρεπῆς δὲν ἐξεπλήττετο, ὅτε δὲ ὑπέδειξαν αὐτῷ τὴν ἀπάτην, ἤρνεϊτο νὰ τὸ πιστεύσῃ. Πάντες οἱ ὀφθαλμοὶ δύνανται νὰ ἴδωσιν ἐν θερμομέτρῳ, ἀλλὰ πολλοὶ, καὶ ἐκ τῶν ἀνεπτυγμένων εἰσέτι ὑπὸ ἄλλας ἐπόψεις, εἰσὶν ἀνίκανοι νὰ διακρίνωσιν ἐν τῷ τυχόντι κειμένῳ τὴν ἐπίλεπτον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον λεπτομέρειαν, ἐξ ἧς ἐλέγχεται ἡ νοθεία.

Ἴδου λοιπὸν ὅτι ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν κυρίως λεγομένων ἐπιστημῶν καὶ τῶν καλλιεργουμένων ὑπὸ τῆς Φιλολογίας, Σχολῆς διαφοραί, ἃς δὲν πρέπει νὰ παραγνωρίζωμεν. Ἄφ' ἑτέρου ὅμως δὲν πρέπει νὰ περιπίπτωμεν εἰς ὑπερβολὴν. Αἱ τοιαῦται διαφοραὶ ἀνάγονται μᾶλλον εἰς τὸν βαθμὸν τῆς βεβαιότητος ἢ εἰς τὸν χαρακτῆρα βικτικῶς. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ χρήσει τοῦ θερμομέτρου ἢ τοῦ βρομέτρου προκύπτουσι ἐνίοτε δεδομένα ἀνακριβῆ. Καὶ εἰς αὐτὰ προσέτι τὰ φυσικὰ καὶ χημικὰ φαινόμενα — κατὰ μίξινον δὲ λόγον εἰς τὰ βιολογικὰ — ἡ περιπλοκὴ εἶνε ἀρκούντως μεγάλη, ὥστε νὰ συνεπάγεται πολλὰς πλάνας καὶ πολλὰς ἀτελεῖς ἰδέας. Ἡ ἱστορία τῶν ἐπιστημῶν βρῖθει γενικεύσεων ἐσπευσμένων καὶ θεωριῶν ἐφημέρων. Ὅσάκις δὲ νῆξ τις θεωρία, μέλλουσα νὰ θριαμβεύσῃ, παρουσιάζεται διὰ πρώτην φοράν, εἶνε βέβαιον ὅτι ἡ ἀποδεικτικὴ ἰσχὺς τῶν πειραμάτων τῆς δὲν ἀφοπλίζει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοὺς ἀντιδοξοῦντας. Ἐνθυμήθητε τοὺς ἀγῶνας τοῦ Παστέρ, οὐ μόνον κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ σταδίου του, ἀλλὰ καὶ μέχρι σχεδὸν τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ζωῆς του. Οὐδέποτε φιλόλογοι ἢ ἱστορικοὶ συνεκρούσθησαν πρὸς ἀλλήλους τόσω βικτικῶς.

Ὡς πρὸς τὴν αὐστηρότητα δὲ τὴν φαινομενικὴν τῶν φυσικῶν νόμων μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν καὶ προκλήρυσιν αὐτῶν, ἐὰν προέρχεται αὕτη, ὅπως εἶνε φανερόν, ἐκ τῆς μείζονος ἀπλότητος τῶν πραγμάτων καὶ ἐκ τῆς ἐγγενούς εἰς τὸν φυσικὸν πίστεως περὶ τῆς ἀπολύτου κατανάγκης τῆς παραγωγῆς τῶν φαινομένων, εἶνε αὕτη οὕτως εἰπεῖν περιπτώσις δευτερεύουσα, ὡπως οὐν ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς κυρίως λεγομένης ἐπιστήμης, μὴ ἀποτελοῦσα τὸν θεμελιώδη αὐτῆς χαρακτῆρα. Τὸ αὖν

οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα» ἢ τὸ προσθεῖναι τινὰ ὅτι ἐπίσταται τοῦτο ἢ ἐκεῖνο μόνον κατὰ προσέγγισιν, εἶνε καὶ αὐτὸ ἐπιστημονικόν, κατὰ τὴν βαθεῖαν ῥῆσιν τοῦ Σωκράτους. Ἀντεπιστημονικόν εἶνε τὸ πιστεύειν τινὰ ὅτι γινώσκει ὅ,τι ἀγνοεῖ. Ἐν ἄλλοις λόγοις τὸ οὐσιώδες τῆς ἐπιστήμης, ἡ ἀρχὴ ἢ ζωογονοῦσα αὐτὴν καὶ ἡ συνδέουσα πρὸς ἄλλα πάντα αὐτῆς τὰ μέρη δὲν εἶνε ἡ δεῖνα λεπτομέρεια τῆς μεθόδου, ἢ τὸ δεῖνα ἀποτελεσμα, ἀλλ' εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐν ἀρχῇ ἀπεκάλεσα ἐπιστημονικὸν πνεῦμα, καὶ τὸ ὁποῖον νῦν εἶνε εὐκολώτερον νὰ προσδιορίσωμεν μετὰ τίνων ἀκριβείας.

Τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα, τὸ τόσω ποικίλον ἐν ταῖς ἐφαρμογαῖς αὐτοῦ, τὸ τόσω δυσκόλως ἀποκτώμενον καὶ διατηρούμενον ἀδιαλείπτως, εἶνε κατὰ βάθος ἀπλούστατον. Συνίσταται ἐν πρώτοις εἰς τὴν κατοχὴν εὐαρίθμων τινῶν γνώσεων, εἴτα δὲ, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ σπουδαιότερον, εἰς ἀληθεῖς τινὰς διανοητικὰς ἐξέεις. Αἱ προκαταρκτικαὶ αὐταὶ γνώσεις εἰς τοῦτο κυρίως ἄχουσι τὸ συμπέρασμα, ὅτι σκοπὸς τῆς ἐπιστήμης εἶνε ἡ ἀνακάλυψις ὅσω τὸ δυνατόν πλείονων σταθερῶν συνδέσμων τῶν φαινομένων, ἐν ἄλλοις λόγοις τῶν νόμων, κατορθωτῆ μόνον διὰ τῆς μεθοδικῆς παρατηρήσεως τῆς πραγματικότητος. Αἱ δὲ διανοητικαὶ ἐξέεις οὐδὲν ἔχουσι τὸ μυστηριώδες· ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ἀφ' ἑτέρου ὅτι ὑπάρχουσι κοινῶς διαδεδομένοι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, οὐδ' ὅτι ἡ κτῆσις αὐτῶν εἶνε εὐκόλος. Καλοῦνται αὐταὶ ἐλευθερία πνεύματος, προσοχὴ ἀκαταπόνητος εἰς τὰ γεγονότα, συνειδήσις τῆς δυσχερείας τῶν πραγμάτων, περίσκεψις ἐν τῇ διαβεβαιώσει, εὐστοχος τόλμη πρὸς ἐπινόησιν λύσεων, ἀκριβῆς μέριμνα περὶ τὴν ἐξακρίβωσιν αὐτῶν, προθυμία περὶ τὴν ἀποκλήρυσιν αὐτῶν μετὰ τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων ἀποδεικνυμένην πλάνην. Αὐταὶ εἰσιν αἱ πρώται ἰδιότητες καὶ οἱ πρώτοι ἀναγκασιούτες ὅροι διὰ τὴν ἐπιστήμην, συνεννούμενοι δὲ μετὰ τῆς ἰδικιτέρας τεχνικῆς ἐξασκήσεως ἀποτελοῦσι τοὺς ἐπαρκεῖς ὅρους. Ἐὰν ἐκ φύσεως ἐλλείπωσι, δι' οὐδεμιᾶς μαθήσεως εἶνε δυνατόν ν' ἀναπληρωθῶσι.

[Ἐπεταί τὸ τέλος].

Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑ

[Κατὰ τὸν Will Allen Drongoole].

Ὑπάρχουσιν εἰς τὸν κόσμον ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι φαίνονται ὡς νὰ διέρχωνται τὴν ζωὴν τῶν ἐν διηγεκεί ἀνταυγείᾳ ἡλίου καὶ βόδων· ὑπάρχουσιν ἄλλοι ζοφερώτεροι, οἱ ὁποῖοι κατακρημνίζονται εἰς τὰς βαθεῖας ἀβύσσους τῶν δραματικῶν περιπετειῶν.

Μερικοὶ, μέχρι τοῦ ἐξηκαστοῦ ἔτους τῆς ζωῆς τῶν, ζῶσιν ἀπαρατήρητοι, καὶ ἡ καλὴ ἢ κακὴ

ανάμνησις, τὴν ὁποίαν ἀφίνουν ἀποθνήσκοντες, σβέννυται ὁμοῦ μὲ τὸν τελευταῖον κώδωνισμόν τὸν ἀγγέλλοντα τὴν κηδεῖαν των. Ἄλλοι, τούναντιον, ἐζήσαν βεβαίως πολὺ ὀλίγον, ἀλλ' ἐν τῇ ζωῇ των τόσῳ βαθέως εἶχεν εἰσχωρήσει ἡ εὐτυχία, ὥστε ἡ ἀκτινοβολία των διαπερᾶ τὴν καρδίαν ὄλων ἐκείνων, ὅτινες τοὺς ἐγνώρισαν, καὶ διατηρεῖται πολὺν καιρὸν μετὰ τὸν θάνατόν των.

Ὅταν ὁ Ἰάκωβος Κόννορ διωρίσθη μηχανικός εἰς τὴν μεταξὺ τῆς Νασβίλλης καὶ Χατανούγας σιδηροδρομικῆν γραμμὴν, ἧτις διασχίζει ἀπὸ βορρᾶ μέχρι νότου τὴν πολιτείαν τῆς Τεννεσέας, ἐγκατέστησε τὴν οἰκογένειάν του εἰς ἓνα χαριέστατον ἀγροτικὸν οἰκίσκον, παραπλευρῶς τοῦ οἰκίσκου τοῦ ἀσθενικοῦ Γέρρου Κράν, ἐπὶ τῆς κλιτύος τῆς ἀνερχομένης ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν ἐν τῷ μικρῷ χωρίῳ Ἀντιοχείας. Διότι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὁ μηχανικός ἀπουσίαζε τοῦ οἴκου του· καὶ ἐπειδὴ ὁ Γέρρου ἦτο ἀνάπηρος, ὁ Ἰάκωβος ἦτο βέβαιος ὅτι ἡ σύζυγός του θὰ εὕρισκε παρὰ τῇ συζύγῳ τοῦ Γέρρου συντροφίαν καὶ ταυτοχρόνως προστασίαν.

Αἱ οἰκίαι ἦσαν κτισμέναι ἢ μία παρὰ τὴν ἄλλην καὶ ἀμφοτέρων αἱ θύραι ἔκειντο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. Τὸ χωρίον ἦτο τοποθετημένον κατὰ τοιοῦτον τρόπον, εὐθὺς ὑπὸ τὴν γραμμὴν τοῦ σιδηροδρόμου, ὥστε τὸ τραῖνον ἀπετέλει τὸ μόνον σχεδὸν ἐνδιαφέρον πρᾶγμα περὶ τὴν Ἀντιοχείαν.

Ὁ οἰκίσκος τοῦ Ἰακώβου Κόννορ ἔκειτο ἐπὶ τῆς κλιτύος, τόσῳ πλησίον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ὥστε ὁ μηχανικός ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς μηχανῆς του νὰ συνομιλῇ μετὰ τῆς συζύγου του, ὅταν ἐκείνη ἴστατο ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας τῆς, ὡς συνείθιζε νὰ πράττη ὁσάκις διήρχετο τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 6 τραῖνον.

Ὅλον τὸ προσωπικὸν τοῦ τραίνου ἐγνώριζε πάντας ἐν γένει τοὺς κατοίκους τῆς Ἀντιοχείας· οὐδεὶς δ' ὑπῆρχεν, ἀπὸ τοῦ ὁδηγοῦ μέχρι τοῦ κατωτέρου ὑπαλλήλου, ὅστις νὰ μὴ ἐγνώριζε τὸν υἱὸν τοῦ Ἰακώβου Κόννορ.

Τὸν ὠνόμαζον «μικρὸν Ἰάκωβον» καὶ οὐδέποτε τὸ τραῖνον ἐσύριζε πρὸ τοῦ σταθμοῦ τῆς Ἀντιοχείας, χωρὶς ἐκεῖνοι νὰ ρίψουν ἐν βλέμμα εἰς τὸ μικρὸν παιδίον, ὄρθιον ἐπὶ σωροῦ ξύλων διὰ νὰ ἴδῃ διερχομένην τὴν μηχανήν, τὴν ὁδηγουμένην ὑπὸ τοῦ πατρός του.

Σπανίως προύχωρε μακρύτερα τοῦ σωροῦ ἐκείνου τῶν ξύλων, — αὕτη ἦτο ἡ διαταγὴ τῆς μητρός του— ἀν καὶ ὁ ἐπὶ τῶν φρένων ὑπάλληλος ἐδοκίμαζεν ἐνίοτε νὰ τὸν προσελκύσῃ μέχρι τῆς θέσεώς του διὰ μῆλῳν καὶ ζαχαρωτῶν. Ὁ μικρὸς Ἰάκωβος, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἤρκειτο ν' ἀνασειῇ τοὺς ξανθοὺς βοστρύχους του καὶ νὰ στέλλῃ φιλήματα εἰς τοὺς φίλους του, ὅταν τὸ μακρὸν τραῖνον ἐκινεῖτο πρὸς ἀναχώρησιν.

Ἐνίοτε ἡ μήτηρ του ἀπεφάσιζε νὰ τὸν φέρῃ

μαζῇ τῆς διὰ νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τὸν πατέρα του, καὶ τὸ παιδίον ἐξίστατο ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς ὀγκώδους μηχανῆς καὶ τῆς ἐκτυπλωτικῆς τῆς καμίνου καὶ τοῦ μεγάλου κώδωνος, ὅστις κατεπειγόντως ἤρχετο κατευθύνει, καὶ τοῦ διαπεραστικοῦ συριγμοῦ, τὸν ὁποῖον πολλάκις τῷ ἐπέτρεπον νὰ ἐκτελῇ αὐτός.

— Τραβᾶ ὄλο ἴσα γιὰ τὴ μηχανή, ἔλεγε συχνὰ ὁ θερμαστής· τὸ πῆρε ἀπ' τὸν πατέρα του.

Πράγματι, ὁ Ἰάκωβος ἐφαίνετο ὅτι εἶχε φυσικὴν τινα κλίσιν πρὸς τὴν σιδηροδρομικὴν μηχανήν. Ὁ Γέρρου Κράν συνείθιζε νὰ λέγῃ:

— Σεῦρῶ πότε φθάνει ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 6 μηχανή. Ἀκούεται κατ' ἀρχὰς ἓνας θόρυβος 'ς τὴ θύρα τῶν γειτόνων μου Κόννορ, ἓνα τριζίμο τοῦ φράκτου· ἔπειτα προβάλλει ἓνα ξανθὸ κεφάλαι ψηλὰ ἀπὸ τὸ σωρὸ τῶν ξύλων. Ὅταν βλέπω ὄλα αὐτὰ, λέγω 'ς τὴ γυναῖκά μου: «Μάργ, ὁ ἀριθμὸς 6 ἔρχεται!» Τότε πηγαίνει κ' ἐκείνη νὰ δῇ, ὅχι τὸ τραῖνο, ἀλλὰ τὸ σωρὸ τῶν ξύλων, καὶ μοῦ ἀποκρίνεται: «Ναί, Γέρρου, ἔρχεται!»

Κᾶποτε διήρχετό τις τῶν γειτόνων καὶ τῷ ὠμίλει:

— Τί νέα ἔχομε σήμερα, Ἰάκωβε;

— Ὁ πατέρας μου ἀκόμη εἶνε 'ς τὸ δρόμο, κύριε! ἀπεκρίνετο τὸ παιδίον. Ἐκρημνίσθη ἓνα γεφύρι 'ς τὸ μεταξὺ τοῦ χωριοῦ μας καὶ τῆς Χατανούγας διάστημα! ἦ: ὁ ἀριθμὸς 6 θὰ καθυστερήσῃ σήμερα πέντε λεπτά.

Εἶχε πάντοτε κάτι νὰ εἶπῃ, ἀλλ' ὠμίλει μόνον περὶ τραίνων καὶ σιδηρῶν γραμμῶν καὶ μηχανῶν καὶ σιδηροδρομικῶν δυστυχημάτων. Πᾶν ὅ,τι ἐσχετιζέτο πρὸς τοὺς σιδηροδρόμους τῷ ἐφαίνετο ἄξιον ἐνδιαφέροντος. Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ τραίνου ἔλεγαν ὅτι ὠμοιάζε μὲ τὸν πατέρα του, οἱ γείτονες ὁμῶς διεκήρυττον ὅτι εἶχε τὸν χαρακτῆρα τῆς μητρός του, τὸν διαυγῆ καὶ παρηγορητικὸν καὶ πλήρη ἐλπίδος.

Ἀλλὰ μίαν ἡμέραν ἡ θλίψις ἐκρυσσε τὴν θύραν τοῦ οἴκου των. Ἐκόμισαν ἐπὶ φορείου τὸν μηχανικὸν Κόννορ, μὲ τὰς δύο κνήμας συντριμμένας καὶ τὸν ἓνα βραχίονα ἀποκοπέντα, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ μηχανή του μετεβάλλετο εἰς σωρείαν συντριμμάτων ὑπὸ τινὰ κρημνισμένην γέφυραν τοῦ ποταμοῦ Τεννεσέα.

Ὅλοι ἐκτὸς ἐκείνου εἶχον πηδῆσαι· ὁ θερμαστής, ὁ ἐπὶ τῶν φρένων ὑπάλληλος, ὄλοι εἶχον πηδῆσαι ἐκτὸς τοῦ Ἰακώβου.

— Πῆδησε, Κόννορ, 'ς τὴ ζωὴ σου! τοῦ εἶχε φωνάξει ὁ θερμαστής, ὅταν αἱ δοκοὶ ἤρχισαν νὰ τρίζουν. Ἐκεῖνος ὁμῶς ἀπήντησε: «Λησμονεῖς ὅτι εἶμαι μηχανικός!» Καὶ ἔμεινε μέχρι τῆς καταστροφῆς.

Δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐκπνεύσει, ὅταν οἱ συναδέλφοί του τὸν ἐπανεῦρον. Ἐφόσον προσεπάθουν νὰ τὸν ἐξαγάγουν ἐκ τῶν κρημνισμάτων, τὸν ἤκουον

προσευχόμενον. Τελευταία πνοή τὸν συνεκράτει εἰσέτι εἰς τὴν ζωὴν, ὅταν ἐφθασαν καὶ τότε τὸν ἤκουσαν νὰ ψιθυρίζῃ: «Μόνον νὰ προφθάσω νὰ πάγω 'ς τὸ σπίτι μου καὶ νὰ πεθάνω κοντὰ 'ς τὴ γυναῖκά μου καὶ 'ς τὸ παιδί μου!»

Ἡ εὐχή του εἰσηκούσθη. Ἡδυνήθη νὰ ἴδῃ τὴν οἰκίαν του καὶ τὰ δύο ὄντα, τὰ ὁποῖα ἠγάπα ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐπὶ τῆς γῆς. Κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου του ἔλαβε τὸ ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον χαρτοφυλάκιόν του καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὴν σύζυγόν του.

— Πάρε τα ὄλα ὅσα ἔχω, Ἄννα, εἶπεν. Ἐπιθυμοῦσα νὰ εἶχα περισσότερα, γυναῖκά μου!

Ἐπειτα ἔθηκε τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῆς μικρᾶς κεφαλῆς τοῦ τέκνου του, τὴν ὁποίαν ἔχρυσόστερον οἱ ξανθοὶ βόστρυχοι καὶ ἧτις ἤρειδετο ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου. Ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐλησμονεῖ ὅτι εἶχε πρὸ αὐτοῦ παιδίον.

— Ἰάκωβε, εἶπε, σοῦ ἀφίνω τὴ μητέρα σου. Φρόντιζε τὴν, παιδί μου!

Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ νοῦς του ἐταράχθη. Ὅτε μὲν ἐνόμιζεν ὅτι εὕρισκετο ἐπὶ τῆς μηχανῆς του, ὅτε δὲ ὅτι ἐπανευρίσκετο πλησίον τῶν οἰκείων του.

— Ἡ ἐταιρεία θὰ κάνη κάτι γιὰ σένα μίαν μέρα, Ἰάκωβε! εἶπε. Νὰ τὸ θυμᾶσαι πάντοτε— νὰ μὴ τὸ λησμονήσῃς ποτὲ αὐτό, Ἰάκωβε! — ὅτι 'ς τὴ στιγμὴ τοῦ κινδύνου ὄλοι εἴμποροῦν νὰ λιποτακτῆσουν ἐκτὸς τοῦ μηχανικοῦ. Αὐτὸς πρέπει νὰ μείνῃ, νὰ μείνῃ 'ς τὴ θέσι του, Ἰάκωβε!

Ἡ χεῖρ του ἡ ἐπιτεθειμένη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδιοῦ κατέστη βαρύτερα· ὁ Ἰάκωβος ἐθώπευσε ἀπαλῶς τὸ μέτωπον τοῦ πατρός του. Ὁ μηχανικός ἐκπνέων ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ ἐμειδίασε.

— Μένε 'ς τὴ μηχανή καὶ μὴν ἀφήσῃς ποτὲ τὴ μητέρα σου, ἐψιθύρισε.

Ἡ χεῖρ τότε κατέστη ψυχρά. Ὅταν τὴν ἀνεσήκωσε καὶ τὴν ἀπέθεσε ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ νεκροῦ, ὁ Ἰάκωβος ἐστράφη πρὸς τὴν μητέρα του. Οὐδ' ἡ ἐλαχίστη παιδαριώδης ἐκρηξίς θλίψεως. Ἐφάνη ὅτι ἐγένετο ἐν ἑαυτῷ ἀφύπνισις τις ἀνδρικῆς στάσεως, ὅταν ἤνοιξε τὰς ἀγκάλας του εἰς τὴν μητέρα του.

— Εἶμ' ἐγὼ ἐδῶ, εἶπε, μητέρα μου! Καὶ ἐκείνη ἐνόησεν.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἤρχισε σερβαρῶς ἡ ζωὴ διὰ τὸν Ἰάκωβον. Τὸ γνωστὸν ὄνομά του «μικρὸς Ἰάκωβος» δὲν ἀνῆλθε πλέον εἰς τὰ χεῖλη τῆς μητρός του. Τὸν ἐκάλει τοῦ λοιποῦ «υἱέ μου», ἢ «παλληκᾶρι μου» ἢ «ἀνδρούλη μου». Ἡ καρδιά εἶνε οὕτω πως πλασμένη, ὥστε αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ φανταζῆται ἰσχυρότερον πᾶν ὅ,τι τῇ χρησιμεύει ὡς στήριγμα. Εἶχεν εἰς τὸν υἱὸν τῆς πλήρη ἐμπιστοσύνην καὶ ὁ υἱὸς τῆς τὸ εἶχε μαντεύσει.

Δὲν τῷ ἦτο πλέον ἀπηγορευμένον νὰ ὑπερβαίη τὸν σωρὸν τῶν ξύλων· ἀλλὰ καθ' ἐκάστην πρωίαν, καθ' ἣν στιγμὴν ἠκούετο ὁ συριγμὸς τοῦ τραίνου, ἠνοίγετο ἡ θύρα τοῦ ἀγροτικοῦ οἰκίσκου, ἔτριζεν ὁ φράκτης καὶ ἤστραπτεν εἰς τὸν ἥλιον ἐν ζεῦγος ἐρυθρῶν περικνημίδων, ἐνῶ δύο μικροὶ πόδες κατήρχοντο ταχέως μέχρι τοῦ σταθμοῦ.

— Φρέσκα γλυκύσματα! ὠραῖα γλυκύσματα!

Εἶχε γείνει πλανόδιος ζαχαροπλάστης καὶ ἐπεδείκνυεν πράγματι ὄχι μόνον εὐφυΐαν, ἀλλὰ καὶ βιομηχανικὴν ἰκανότητα. Χάρις εἰς τοὺς καλοὺς φίλους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀποκτήσει μεταξὺ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ τραίνου, αἱ ἐργασίαι τοῦ Ἰακώβου ἐθαινον κατ' εὐχὴν.

Μίαν ἡμέραν αἱ ἐρυθραὶ περικνημίδες ἔτρεξαν χαρμούνως μέχρι τοῦ σταθμοῦ μὲ ἀσυνήθη ταχύτητα· μὲ τόσην ταχύτητα, ὥστε ἡ μήτηρ, ἧτις ἠκολούθει, μόλις κατάρθωσε νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν σταθμὸν, ὅταν τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 6 τραῖνον ἐφθασεν. Ὁ μηχανικός Ροβινσὸν ἐπήδησεν ἀπὸ τὴν μηχανήν, ἔλαβε τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ τὸ παρουσίασεν εἰς τὸν θερμαστήν.

— Σάμ, ἐφώναζεν, ἔλα, πάρε τὸν μικρὸν μηχανικό. Τοῦ ὑπεσχέθην νὰ τὸν βάλω νὰ ὁδηγήσῃ σήμερα τὴ μηχανή μας.

ἤκούσθη εὐφρόσυνος γέλως· ἔπειτα ἐπρόβαλαν εἰς τὸ θυρίδιον τῆς μηχανῆς οἱ ξανθοὶ βόστρυχοι τοῦ παιδιοῦ.

— Μητέρα! μητέρα! μ' ἀφίνεις σήμερα νὰ λείψω ὄλην τὴν ἡμέρα;

Ἐκείνη ἐμειδίασε καὶ κατένευσε.

— Θὰ γυρίσω 'ς τὰς πέντε καὶ δέκα. (Οἱ τροχοὶ ἤρχισαν νὰ στρέφονται). Ἐφερα ξύλα 'ς τὸ σπίτι. (Τὸ τραῖνον ἤρχισε νὰ κινῆται καὶ ὁ κρότος τῶν συρομένων ἀμαξῶν ἐκάλυπτε τὴν φωνήν). Τὸ κοφίνι εἶνε γεμάτο. (ᾠ! πῶς ὠρέτο ὁ ἀτμός!)

Ἡ μήτηρ δὲν ἠδύνατο πλέον ν' ἀκούσῃ τίποτε ἐξ ὅσων ἔλεγεν ὁ υἱὸς τῆς, ἀλλ' ἐκεῖνος ὠμίλει ἀκόμη, καὶ ὅταν ὁ ἀτμός ἐπαυσε νὰ ὠρέται, ὅταν τὸ τραῖνον ἤρχισε νὰ βαίη ἀθορύβως, ὁ Ἰάκωβος ἐκλινεν ἀπὸ τῆς θυρίδος. «Καλὴ ἀντάμωσι, μητέρα!»

Τὸν ἤκουσε τώρα ἐκείνη καὶ τῷ ἔνευσε διὰ τῆς χειρός τῆς. Ὁ μηχανικός Ροβινσὸν ἐκάλεσε πλησίον του τὸν Ἰάκωβον καὶ τῷ ἀνέθηκε νὰ ἐπιβλέπῃ τὰ ψηνόμενα κάστανα, τὰ ὁποῖα ὁ ὀψοπόλης τοῦ τραίνου εἶχε στείλει δι' αὐτόν. Θαυμάσιον ταξείδιον δι' ἐν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔμενε πάντοτε ἐν ἐκστάσει πρὸ τῆς γηραιᾶς μηχανῆς καὶ ἐθαύμαζε τὸ μεγαλεῖον τῆς ἰσχύος τῆς. Ἀλλὰ, παρ' ὄλην αὐτὴν τὴν μέθην καὶ τὴν ἐλευθερίαν, νέφος ἐπεκάθητο καθ' ὄλην τὴν ἡμέραν ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ Ἰακώβου· νέφος, τὸ ὁποῖον δὲν κατάρθωσαν νὰ διαλύσουν οὔτε τὰ γλυ-

κύματα του μηχανικού Ροβινσόν, ούτε αὐτὰ παράδοξοι ιστορικοί, τὰς ὁποίας τῷ διηγείτο διὰ τὸν διασκεδάζον. Εἶχεν ἀνέλθει ἐπὶ τοῦ βελουδίου καθίσματος τοῦ μηχανικοῦ, εἶχε στηρίζει τὸν ἀγκῶνα ἐπὶ τῆς θυρίδος, καὶ ἀπ' ἐκεῖ, ἐρείδων τὴν παρεῖαν ἐπὶ τῆς χειρὸς του, παρετήρει ὄνειροπολῶν τὴν παράφορον φυγὴν τῶν εἰκόνων καὶ τῶν δένδρων.

Καί ποῦ, τὸ τραῖνον ἐσταμάτησεν, ἀναμένον καθυστερηθῆσαν φορτίον. Ὁ μηχανικός ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας καὶ ἐπλησίασε νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ παιδιοῦ, τὸ ὁποῖον ἐκάθητο σιωπῶν παρὰ τὴν θυρίδα του.

— Αἰ! Ἰάκωβε, εἶπε κοιμήθηκας; Οἱ μηχανικοί δὲν πρέπει νὰ κοιμούνται ποτέ, κύριε, μὴν τὸ ξεχνᾷς αὐτό! Ἄς κάνουν ὅ,τι θέλουν οἱ ἄλλοι, ὁ μηχανικός πρέπει νὰ ἔχῃ τὰ μάτια του ἀνοικτά.

Ὁ Ἰάκωβος ἔρριψε τεθλιμμένον βλέμμα ἐπὶ τοῦ γέροντος φίλου του.

— Ναί, κύριε, εἶπεν. Αὐτὸ ἀκριβῶς συνείθιζε νὰ λέγῃ καὶ ὁ πατέρας μου.

Ὁ μηχανικός Ροβινσόν ἐστράφη πρὸς τὴν ἄλλην θυρίδα διὰ νὰ ἴδῃ τὴν δολίαν ἐκείνην γραμμὴν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ ἀτυχῆς Ἰάκωβος Κόννορ ἤρχισε τὸ πρὸς τὴν αἰωνιότητα ταξιδιὸν του. Ὁ μικρὸς Ἰάκωβος ἐξηκολούθει νὰ ἡμιλῆ χαμηλοφώνως ἀλλ' εὐκρινῶς:

— Ὁ πατέρας μου ἔλεγε ἀκόμη, κύριε, τὴν ἡμέρα ποῦ τὸν ἔφεραν ἔς τὸ σπίτι, ὁ πατέρας μου ἔλεγε: Ὁλος ὁ κόσμος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πηδῆσῃ, ἐκτὸς τοῦ μηχανικοῦ. Ὁ μηχανικός πρέπει νὰ μένῃ ἀπάνω ἔς τὴν μηχανήν του! Καὶ ἔλεγε ἀκόμη ὁ πατέρας μου καὶ μοῦ φαινόταν ὅταν νὰ ἤρχετο ἀπὸ μακριὰ ἡ φωνὴ του, καθὼς ὅταν δοκιμάζετε νὰ μιλήσετε μέσα ἔς τὴν βοή τοῦ ἀτμοῦ: Νὰ μένης ἀπάνω ἔς τὴν μηχανήν καὶ νὰ μὴν ἀφήσῃς τὴν μητέρα σου, Ἰάκωβε! Καὶ ἐσυλλογίζομαι τώρα, κύριε Ροβινσόν — καὶ ὁ μηχανικός ἐκλινε περισσότερο ἀκόμη καί, ἐνῶ ὁ Ἰάκωβος ὠμίλει, ἐσπῶγγιζεν ἐκεῖνος τὸ πρόσωπόν του μετὰ τὴν περιχειρίδα τοῦ κυανοῦ ἐπανωφορίου του — καὶ ἐσυλλογίζομαι τώρα ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἴσως ν' ἀφήσω τὴν μητέρα μου μόνη ὄλην τὴν ἡμέρα σήμερον.

Ὁ μηχανικός ἀπεκρίθη χωρὶς νὰ στρέψῃ τὴν κεφαλὴν του: «ὦ! εἶνε πολὺ καλὰ, Ἰάκωβε! δὲν τρέχει κανένα κίνδυνον!»

— Μὰ ξέρετε τί εἶπε ὁ πατέρας μου; Μένε κοντὰ ἔς τὴν μητέρα σου, Ἰάκωβε! Κ' ἐγὼ ἔκανα τὸ σφάλμα νὰ φύγω μαζὶ σὰς, μετὰ τὴν μηχανήν σου, κύριε!

Τὸ ἀνεκμενόμενον φορτίον ἐφθασε μετὰ καθυστέρησιν εἴκοσι λεπτῶν τῆς ὥρας. Ὁ θερμαστής ἔθεσεν ἄνθρακας, ὁ ἀτμός ἐπανήρχισε τὰς πνοάς του καὶ ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 6 μηχανὴ ἐξηκολούθησε

τὴν πορείαν τῆς. Ὁ ἄνεμος, ἐὰν ἠδύνατο νὰ ἡμιλήσῃ, θὰ διηγείτο παράδοξα πράγματα περὶ τῶν ὄσων εἶδε καὶ ἤκουσε τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὸν θαλαμίσκον τοῦ μηχανικοῦ: ἤκουσε παραδόξους ἀφηγήσεις, λέξεις γενναίας ἐξερχομένης ἀπὸ ἀγαπῶσης καρδίας, γεροντικὴν φωνὴν καὶ λόγους τρυφερούς, εἶδεν ἕνα γενειοφόρον πώγωνα καὶ μίαν παιδικὴν παρεῖαν νὰ συσφιγγώνται τρυφερῶς ἐν φορᾷ συμπαθείας καὶ ἀγάπης.

Τὴν πέμπτην ὥραν καὶ δέκα λεπτά ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 6 μηχανὴ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν.

Μία θύρα ἠνοιχθή, ὅταν ὁ συριγγμὸς τετράκις ἠκούσθη, ὡς ἐὰν ἤθελε νὰ εἴπῃ: «Νὰ με, μητέρα!»

Ἐφάνη τότε τὸ παιδίον κατερχόμενον τῆς μηχανῆς καὶ τρέχον διὰ μέσου τῆς ἡμίχλης μέχρι τῆς φωτιζομένης θύρας. Ὅταν τὸ τραῖνον ἐπανήρχισε τὴν πορείαν του, ὁ μηχανικός Ροβινσόν ἐκλινε καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς θυρίδος. Ἦκουσε τὴν εὐθυμον κορυγὴν τῆς ἐπανόδου: «Νὰ με, μητέρα!» καὶ εἶδε τὸν Ἰάκωβον νὰ σπεύδῃ πρὸς τὰς ἀγκάλας, αἵτινες ἠνοιγόnton διὰ νὰ τὸν ὑποδεχθῶσι.

«Νὰ με, μητέρα!» Ἡ φράσις αὕτη εἶχε πλέον καταστῆ συμπαθῆς εἰς τοὺς πλησιεστέρους τῶν γειτόνων, καὶ πολλὰ ὄμματα ἐπληροῦντο δακρύων, ὅταν ἡ φωνὴ τοῦ μικροῦ Ἰακώβου Κόννορ, διαπεραστικὴ καὶ εὐθυμὸς ἀντήχει ἐν τῇ παγερᾷ ἀτμοσφαιρᾷ χειμερινῆς πρωίας.

Μίαν ἐσπέραν ἐπέστρεψεν ἀργὰ ἀπὸ ἐν μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν εἶχε στείλει ἡ μήτηρ του. Τὰ νέφη ἐφαίνοντο συμπεπικνωμένα ὡς νὰ ἐπληροῦντο χιόνος. Ἡ κυρία Κόννορ ἐγνώριζεν ὅτι ὁ υἱὸς τῆς θὰ ἐκρύωνε καὶ ὅτι θὰ ἦτο κατάκοπος κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του· ἔλαβεν ἕνα κόφινον καὶ διηυθύνθη πρὸς τὸν σωρὸν τῶν ξύλων.

— Θὰ πάγω ἐγὼ νὰ φέρω ξύλα, εἶπε γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἀπ' αὐτὸν τὸν κόπο.

Ἀλλὰ μόλις ἤρχισε νὰ γειμίζῃ τὸν κόφινον, ὁ Ἰάκωβος ἐφθασεν ἀσθμαίνων, κατερχόμενος ἀπὸ τῆς κλιτύος.

— Πῶς, μητέρα; εἶπε, δὲν ἤξευρες ὅτι θάρχομαι;

Ἦτο πεπεισμένος ὅτι ἡ μήτηρ του ἐπανεπύετο καθ' ὅλοκληρίαν ἐπ' αὐτοῦ: ἐφ' ὅσον ἐμεγάλωνεν, ἡ πεποίθησις του αὕτη καθίστατο ἰσχυροτέρα καὶ ἠπόρει ἐνίοτε, ὅταν ἐβλεπε διατάζουσαν τὴν μητέρα του. Μίαν πρωίαν ἐξῆλθεν ἐκείνη διὰ νὰ ἀγοράσῃ γάλα. Εἰς σκύλος ὑπόπτου ὄψεως ἐρρίφθη κατ' ἐπάνω τῆς. Εὐρεθεῖσα ἐν ἀμηχανίᾳ, ἔρριψε τὸ γαλακτοδοχεῖον κατὰ κεφαλῆς τοῦ ζῴου καὶ ἐκάλεσε τὸν Ἰάκωβον εἰς βοήθειαν. Ἐφθασεν ἐκεῖνος συμπαραλαβὼν χονδρὸν ξύλον ἀπὸ τοῦ σωροῦ.

— «Ἐρχομαι, μητέρα!» Ὁ γέρον Πέτερ Γλάς, ὅστις διήρχετο ἐκεῖθεν, ἤκουσε τὴν κορυγὴν τοῦ Ἰακώβου καὶ ἔτρεξε νὰ ἴδῃ τί συνέβαινε. Τὸ

παιδίον ἴστατο μετὰ τῆς μητρὸς του καὶ τοῦ ἀφρίζοντος σκύλου, ἀνακινῶν εἰς τὸν ἀέρα τὸ ξύλον του καὶ προσπαθοῦν νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν τὸ ζῴον. Ὁ Πέτερ ἔσπευσε ἀρωγὸς τοῦ θαρραλέου παιδιοῦ καὶ ἐφόνησε τὸν σκύλον. Εἶπε κατόπιν εἰς τὴν σύζυγόν του ὅτι ὁ σκύλος ἦτο λυσσασμένος.

— Μὰ, λυσσασμένος ἦ ὄχι, προσέθηκεν, ἦτο πολὺ συγκινητικὸν θέαμα, νὰ βλέπῃ κανεὶς τὸ παιδί ἐκεῖνο ἀποφασισμένο ν' ἀγωνισθῇ γιὰ τὴν μητέρα του. Μοῦ ἐρχονται πάντοτε δάκρυα ἔς τὰ μάτια, ὅταν ἀπαντῶ ἔς τὸ ὄρομον τὸν σωρὸν ἐκεῖνον ἀνθρωπάκον ποῦ τὸν λένε Ἰάκωβον Κόννορ.

Ὁ Πέτερ Γλάς δὲν ἦτο ὁ μόνος, ὅστις συνεκινεῖτο ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰακώβου Κόννορ. Ναί, καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὀφθαλμοὶ ἐκλαυσαν καὶ πολλοὶ καρδιοὶ ἐσπαραχθήσαν, ὅταν τὸ παιδίον ἐπαυσε πλέον νὰ φαίνεται ἐπὶ τῆς κλιτύος, ἄνωθεν τῆς γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου.

Ἦτο Ἰούλιος μὴν, ζωηρὸς καὶ ἡλιοφειγῆς. Πρωίαν τινὰ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰακώβου ὑπῆγε νὰ ἴδῃ μίαν φίλην τῆς ἀσθενούσαν, μίαν γραίαν γειτόνισσαν, ἡ ὁποία κατῶκει εἰς τὸν ἀμέσως μετὰ τὴν Ἀντιόχειαν σταθμὸν. Οὐδέποτε ὁ Ἰάκωβος εἶχεν ἴδει τόσον ὠραίαν ἡμέραν. Ὁ ἥλιος ἔλαμπε, τὰ πτηνὰ ἐκελάδου, παντοῦ ὑπῆρχον ἄνθη.

— Εἰμπορεῖς νὰ ἔλθῃς νὰ με προὔπαντήσῃς τὸ μεσημέρι, Ἰάκωβε, τῷ εἶχεν εἶπει ἡ μήτηρ του, ὅταν τὸν ἐφίλει ἐπὶ τοῦ μετώπου. Θὰ γυρίσω ὠρισμένως μετὰ τὸ τραῖνο ἐκεῖνο, ἂν δὲν ἐμποδισθῶ ἀπὸ τίποτε.

— Θὰ ἔλθω, μητέρα, ἀπεκρίθη ὁ Ἰάκωβος, καὶ ἔς ὅλα τὰ τραῖνα, ὡς ποῦ νὰ σὲ ἴδω νὰ γυρίσῃς.

Ὁ ἥλιος ἔλαμπεν ἀκόμη, ὅταν τὸ τραῖνον εἰσῆλθεν εἰς τὸν σταθμὸν τῆς μεσημβρίας. Ὁ Ἰάκωβος ὁμῶς ἠσθάνθη ὅτι ὁ συριγγμὸς εἶχεν ἐπὶ τὸ πένθιμον. Ἡ μηχανὴ ἤρχισε νὰ βραδύνῃ τὴν πορείαν τῆς ἐνωρίτερον τοῦ συνήθους, οὕτως ὥστε τὸ τραῖνον ἐφθασε μετὰ τινος ἐπισημότητος.

Ὁ τηλεγραφικὸς ὑπάλληλος ἔθηκε θωπευτικῶς τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδιοῦ, τὸ ὁποῖον διήρχετο προχάδην παρ' αὐτῷ. Ὁ μηχανικός Ροβινσόν δὲν τὸ ἐκύτταξε διὰ νὰ τοῦ ἡμιλήσῃ. Ὁ θερμαστής ἔστρεψε τὸ πρόσωπόν του πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος καὶ ἐφάνη δῆθεν προσηλωμένος εἰς τὴν πυρᾶν του. Ὁ ἐπὶ τῶν φρένων ὑπάλληλος ἐκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ δὲν ἀνήγειρε τοὺς ὀφθαλμούς του... Ὅλα ταῦτα ἐφαίνοντο πολὺ παράδοξα εἰς τὸν Ἰάκωβον.

— Νὰ με, μητέρα!

Ὁ ὁδηγὸς ἐβῆξεν, ὅταν ἡ τόσῃ γνωστὴ αὕτη φράσις διέδραμε τὸ τραῖνον ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Οἱ ἐπιβάται ἀπέστρεψον τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῶν θυρίδων καὶ ἔφερον τὰ μανδύλια εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των, ὡς ἐὰν ἡ θεὰ τῆς παιδικῆς ἐκείνης

μορφῆς, τῆς τόσῃ συγκινηθημένης ἐκ προσδοκίας καὶ χαρᾶς, τοῖς ἐπροξένοι ἀφόρητον θλίψιν.

— Νὰ με, μητέρα!

Παρετήρει μετ' ἀγωνίας τοὺς ἐπιβάτας τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, ὅταν ὁ ὁδηγὸς τὸν ἐπλησίασεν.

— Ἰάκωβε, εἶπε, δὲν εἶνε ἔς τὸ τραῖνο ἡ μητέρα σου! Ἐπειτα ἔλαβε τὴν χεῖρα τοῦ παιδιοῦ καὶ τὴν ἐσφιξεν ἐντὸς τῆς ἰδικῆς του: «Ἰάκωβε, παιδί μου, πρέπει νὰ φανῆς ἄνδρας. Ἡ μητέρα σου δὲν ἦλθε, δὲν θὰ ἔλθῃ, Ἰάκωβε. Ἡ μητέρα σου ἀπέθανε, παιδί μου».

Ὁ ἥλιος ἔλαμπεν ἀκόμη, ἀλλὰ δὲν ἔλαμπε πλέον διὰ τὸν Ἰάκωβον.

Οὐδέποτε τῷ διηγήθησαν τὸ τρομερὸν γεγονός, οὔτε πῶς, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ μήτηρ του κατήρχετο ἀπὸ τὸ τραῖνον, ὠλισθήσε καὶ κατέπεσε μετὰ τῶν τροχῶν, αἵτινες διήλθον ἐπὶ τοῦ σώματός της. Δὲν τὸ ἔμαθε ποτέ αὐτό, διότι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης δὲν ἔμαθε πλέον τίποτε, παρὰ μόνον ὅτι ἡ μήτηρ του δὲν θὰ ἐπανήρχετο ποτέ κοντὰ του.

Καθ' ἐκάστην, ὅταν ὁ συριγγμὸς τοῦ τραίνου ἀντήχει, ὁ μικρὸς Ἰάκωβος ἀνήρχετο ἐπὶ τοῦ σωροῦ τῶν ξύλων — τοῦ σωροῦ τῶν ξύλων τοῦ Γέρρου Κράν τώρα — διὰ νὰ προὔπαντήσῃ τὴν μητέρα του.

Ἦκούετο ἡ διαυγὴς καὶ ἠχηρὰ φωνὴ του: «Νὰ με, μητέρα!» Καὶ ὅταν τὸ τραῖνον διήρχετο, κάποιος ἔλεγε: «Εἶνε δακρυμένος ὁ Ἰάκωβος Κόννορ ποῦ περιμένει τὴν μητέρα του!» Συνείθισαν νὰ τὸν βλέπουν ν' ἀναβαίνει ἐκεῖ ὄχι πλέον ἐπὶ ἡμέρας, ἀλλ' ἐπὶ ἔτη. «Θὰ ἐρχομαι σὲ κάθε τραῖνο ὡς ποῦ νὰ σὲ ἴδω νὰ γυρίσῃς!» Καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα, χειμῶνα καὶ θέρος, οἱ ὑπάλληλοι τοῦ τραίνου εὕρισκον ἀνοικτὴν τὴν θύραν τοῦ οἰκίσκου. Ἐγνώριζον ὅτι ὁ Ἰάκωβος ἀνέμενε ἐκεῖ τὴν μητέρα του.

Μίαν ἡμέραν δὲν τὸν εἶδον. Ἦτο ἀσθενής, φρίσων ἐκ πυρετοῦ. Ἡ σύζυγος τοῦ Γέρρου Κράν ἠγρύπνει παρὰ τὸ προσκεφάλαιόν του. Τὸ δυστυχισμένο τὸ παιδί ἔπνεε τὰ λείσθια. Περὶ τὴν δεκάτην ὥραν ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς του.

— Ἦλθε τὸ τραῖνο; ἠρώτησε.

— Ὁχι, ἀκόμη, Ἰάκωβε! τῷ ἀπεκρίθησαν.

Ἐμειδίασε καὶ ἐκλείσε καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς του.

— Θὰ ἔλθῃ μ' αὐτὸ τὸ τραῖνο, εἶπε. Πρέπει νὰ πάγω νὰ τὴν προὔπαντήσω, ὅταν θὰ φθάσῃ!

Εἰς τὰς ἐνδεκα ἀνεσηκώθη καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς κλίνης του.

— Δὲν ἦλθε ἀκόμη; ἠρώτησε. Δὲν ἐφθασε τὸ τραῖνο;

— Ὁχι, ἀκόμη, Ἰάκωβε, παιδί μου! τοῦ εἶπον.

Ἐκλινε καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου του

καὶ ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ὥραν ὠμίλει μεγαλοφώνως, κατ' ἀρχάς μὲν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν μηχανήν, κατόπιν δὲ πρὸς τὸν μηχανικὸν Ροβινσόν.

Ἐπειτα ὠμίλει περὶ τοῦ πατρὸς του καὶ τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ἀπέθανε. «Νὰ μὲνης ἔς τὴ μηχανή καὶ νὰ μὴν ἀφήσης τὴ μητέρα σου, Ἰάκωβε!» τὸν ἤκουσαν νὰ ψιθυρίζη.

Τὰ μεσάνυκτα ἠκούσθη συριγμὸς ὀξύς καὶ διαπεραστικός καὶ ὁ Ἰάκωβος ἠγέρθη, ἐστάθη ὀρθὸς ἐπὶ τῆς κλίνης του καὶ ἐξέβραλε κραυγὴν χαρᾶς: «Νὰ τὴν! τὸ τραῖνο ἔφθασε! Νὰ με, μητέρα!»

Τὸ τραῖνον ἐσταμάτησεν. Ἦτο ἡ μηχανὴ μόνον, ἣτις ἤρχετο νὰ προμηθευθῆ ὕδωρ, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐμελλε τὸν Ἰάκωβον. Μειδιάμα ἐφώτισε τὸ πρόσωπόν του: «Ἦλθε!» εἶπε, καὶ μὲ ἔκφρασιν ἀναλλοιώτου γαλήνης ἔτεινε τοὺς βραχίονάς καὶ — μετέβη εἰς προὔπαντήσιν της. . .

Τὴν ἐπαύριον ὁ γέροντος μηχανικὸς Ροβινσόν ἐπήδησεν ἀπὸ τὴν μηχανήν του διὰ νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν σταθμαρχὸν. Ὅταν ἀνέλαβε τὴν θέσιν του παρὰ τὴν θυρίδα τῆς μηχανῆς, ἐσπόγγισε τοὺς ὀφθαλμούς του μὲ τὴν περιχειρίδα του καὶ εἶπεν εἰς τὸν θερμομαστὴν ὅτι ὁ μικρὸς Ἰάκωβος Κόννορ ἐπῆγε νὰ εὔρη τὴν μητέρα του.

Δημοσιεύομεν καὶ ἑτέραν λαογραφικὴν ἀνακοίνωσιν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν Χριστουγέννων καίπερ βραδέως ληφθεῖσαν, ὡς περιέχουσιν πολλὰ τὰ ἀξία λόγου. Ὁ ἐπιστέλλων συνοδεύει ταύτην διὰ τῆς ἐξῆς σημειώσεως: «Ἐπειδὴ ἐθεωρήθη καλὸν νὰ ἐκτεθῶσι τὰ ἔθιμα, αἱ δεσποινίδες κ.τ.λ. κατὰ τὸ ἴδιωμα τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἀπαντῶσιν, ἐπεγέρθη, ἵνα εὐκολώτερον ἐκτεθῆ τὸ γλωσσικὸν ἴδιωμα τοῦ τόπου, νὰ γράψω διάλογον, ἐν ᾧ διαλέγονται γυναῖκες κατὰ νυκτερινὴν συνάθροισιν, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουν νυχτέρι. Γίνεται δὲ τὸ νυχτέρι καὶ ὁ διάλογος οὗτος εἰς τὸ μικρὸν χωρίον Βούρβουρα κείμενον παρὰ τὸν Ἅγιον Πέτρον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ πατρίς μου καὶ ὁ τόπος τῶν παρατηρήσεών μου. Ἐν τῷ διαλόγῳ φρονῶ ὅτι ὡς ἀριστα δύναται νὰ ἀποτυπωθῆ ὡσεὶ διὰ φωτοτυπίας τὸ γλωσσικὸν ἴδιωμα τόπου τινός, ὅταν ἐν τούτῳ διαλέγωνται πρόσωπα μόνον τὴν τοῦ χωρίου των γλώσσαν ὁμιλοῦντα καὶ οὐδεμίαν οἰασθῆποτε κοινῆς ἢ καθαρευούσης λέξιν γνωρίζοντα. Εἶναι δὲ γεγραμμέναι ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ αἱ λέξεις τῆς δημώδους κατὰ τὴν ὀρθογραφίαν, ἣν ἐδίδαξεν ὁ καθηγητῆς κ. Γ. Χατζιδάκης».

Σ.τ.Δ.

ΤΟ ΝΥΧΤΕΡΙ

— Για σῶτε! . . . κάποιος βροντάει τὴν πόρτα. . .

— Ἄ! Ἡ θεῖα Λιού καὶ ἡ θεῖα Ἄννα θὰ εἶναι, μάλε¹, πού τοῖς εἶπαμε νὰ ῥθουν νὰ νυχτερέψουμε.

— Ἐ, σὴν ἄνοιχ' τὴν πόρτα, Γιώργι.

— Πάω, πάω.

— Καλὴ σπέρα σας.

1 = σωπάτε. 2 = μάννα.

— Καλῶς τες. Κάτσετε. Βάλ' τὸ προσκέφαλο, Γιώργι, νὰ κάτσουν οἱ θειάδες σου. Πυρωθῆτε, τί κάνει κρὺ' ἀποσπεροῦ.

— Νὰ τοιμαρέψουμε¹ τοῖς ῥόκες μας καὶ θὰ πυρωθούμε. Εἶναι τὸ κρὺ εἶνε καὶ ἡ ξενητικωμάρα² ἀπὸ τὴ σαρακοστή καὶ ζελιγώνεται κανεὶς νὰ χαθῆ.

— Ἐ, πλιά νιὰ ἡμέρα ἔχουμε τὴν ταχεσινὴ καὶ μεθαύριο εἶν' τοῦ Χριστοῦ.

— Εἶπαμε νὰ ῥθουμε νὰ γνέσουμε καμπὸς³ ἀποσπεροῦ, τί ταχιά δὲν κάνει, λέει, νὰ γνέθουν, ὅσες παιδοκομάνε³. Ἐσύ, μάλε, τί λές, κάνει νὰ δουλεύουν τὴν παραμονὴ τοῦ Χριστοῦ;

— Δὲν τὸ ξέρεις; . . . ὅτι ταχιά κοιλοπονάει ἡ Παναγία καὶ ὄγοια θέλει βόηθο ἔς τὴ γέννα της δὲν κάνει νὰ δουλεύη; Ἐγὼ τὰ πῶκαμα τὰ παιδιὰ καὶ δὲ μὲ βλάβει καὶ ἂν δουλέψω, μοῦ⁴ σεῖς οἱ νιές νὰν τὴ φυλάτε τὴν ἡμέρα. Ἐ τὸν Ἄιν-Πέτρο καὶ ἔς τὰ Τσακωνικά κάτου, τὴ νύχτα πού θὰ γεννηθ' ὁ Χριστὸς κείν' ὀλονυχτῆς τὴ φωτιά νὰ εἶνε ἀκοίμητη. Καὶ τὰ ζύλα σὰν ταχιά τὸ βράδυ τὰ βάνουν ἔς τὴ φωτιά σταυρωτά.

— Καλά, μοῦ γ'ὼ πῶχω τόσες δουλειές ταχιά νὰ ζυμώσω νὰ πλύνω . . . πῶς θὰν τὴ φυλάξω τὴν ἡμέρα;

— Οἱ νοικοκυράδες, κυρὰ νύφη, σὰ θέλεις νὰ σ' τὰ λέω, ζυμώναν ἀπὸ σήμερα καὶ δὲν τὰ μαζώνουν οὔλα ἔς τὴν τοῦρλα τοῦ Σαββάτου! . . . ὅσο γιὰ νὰ ζυμώμα πλιά δὲ θὰ κολαστῆς. Τιγάρες⁵ δὲν εἶν' ἄμαρτία πάλε νὰ τὸ φάμε λειψὸ ἀνήμερα τοῦ Χριστοῦ;

— Γιατί ναι ἄμαρτία, συμπεθέρα;

— Εἶν' ἄμαρτία, Λιού μου, γιατί καθὼς τὸ χῶ καὶ γ' ἀκουσμένα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴ Λαμπρὴ ἄλλες φυλές τὸ τρῶν λειψὸ⁶ καὶ γιὰ νὰ ἰλλάξῃ, νὰ διαφέρουμε μεις μαθὲ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τὸ ἀνεβατίζουμε κείν' τοῖς ἡμέρες τὸ ψωμί καὶ δὲν τὸ τρῶμε ποτὲ λειψό. . . .

— Νὰν τ' ἀφήνω κἄνε τὸ πλούσιμο νὰ περάσῃ τοῦ Χριστοῦ; . . . σκουτιά ἔχουμε γιὰ νὰ ἰλλάξουμε μεθαύριο.

— Ἄλλὰ τί λές νὰ ἤξερα; Πλένουν τὸ δωδεκάημερο ποτέ; Μὲ τὴν κολικατζαρήσια⁷ στάχτη πού κόβει τὰ χέρια; Ἐἴχω⁸ πού τὰ σκουτιά κάνουν τὴ δωδεκαημερίτικη ψεῖρα.

— Ἄλλὰ, συμπεθέρα, κείνο λέν ὅτι ἀπὸ ταχιά ἔρχουντ' οἱ κουτσοί.

1=ετοιμάσουμε, τακτοποιήσωμεν. 2=ἡ ἐξάντλησις ἐκ τῆς νηστείας. 3=τεκνοποιούσι. 4=ἀλλὰ ἐκ τοῦ μόνου. τὸ αὐτὸ λέγεται καὶ μόν. 5=μήπως (τί γάρ); 6=ἄζυμον. 7=τὴν ὁποίαν οὖρησαν οἱ Κολικατζαροί, οἱ ὁποῖοι λέγονται καὶ Λυκοκατζίροι καὶ Καλκατζόνα καὶ Καλκάνια καὶ Σκατζάρια. 8=Χωριστά.

— Ποιοί, θεῖα;

— Οἱ Λυκοκατζίραϊοι, Γιωργάκι μου, καὶ πῶς θὰ βγαίνης ὄζω, κακομοίρη. . .

— Ναι, καὶ δὲν παίρνω νὰ δαυλι πού νὰ σπιθίζη νὰ μὲ σκιάζονται καὶ κείνοι; . . . Ταχιά ῥχονται οἱ κουτσοί εἶπες;

— Ναι, καὶ τῆς Βάφτισις φεύγουν πρῶτα πάλε οἱ κουτσοί. Μεθαύριο τοῦ Χριστοῦ ἔρχονται οἱ γεροὶ Καλκατζαροί.

— Καὶ ποῦθ' ἔρχονται θεῖα;

— Ἐρχονται ἀπὸ τὴ γῆς ἀποκάτου. Οὐλον τὸ χρόνο πελεκᾷ μὲ τὰ τσεκούρια νὰ κόψουν τὸ δέντρο πού βαστάει τὴ γῆς. Κίβουν κόβουν ὅσο πού μαινέσκει¹ λιγάκι ἀκόμα ὡς νιὰ κλωνὰ ἄκοπο καὶ λέν χάειστε νὰ πάμε καὶ θὰ πέση μοναχό του. Γυρίζουν πίσω τῆς Βάφτισις καὶ βρίσκουν τὸ δέντρον ὀλάκερον, ἀκέρειον μπῆτι. Καὶ πάλε κόβουν καὶ πάλ' ἔρχονται καὶ οὐλο φτόν'² τὴ δουλειὰ κάνουν.

— Καὶ γιατί ἔρχονται, θεῖα, τοῦ Χριστοῦ;

— Πιὸς ξέρεῖ τὰ γράμματα; ἐγὼ τὰ ξέρω;

— Δὲ μᾶς τὸ εἶπε ὁ δάσκαλος φτοῦνο.

— Ἐέρω καὶ γ'ὼ . . . φαίνεται γιὰ τὸ Χριστὸ θὰ ῥχονται νὰν τὸν πειράξουν, ποιὸς ξέρεῖ; . . .

— Ἄμ δὲ φυλάω γ'ὼ ἀπὸ τούτη τὴ στάχτη τώρα πού δὲν τὴν μαγάρισαν τὰ Καλκατζόνα νὰ πλύνω μεθαύριο; ἄς εἶν' καὶ δωδεκάημερο;

— Ἐ πλύνε καὶ τὸ δωδεκάημερο, ἀλλὰ νὰ ἀναπαρώσης³ τὴ στάχτη νὰ μὴν τύχη κ'εἶν' ξεσεκπάστη.

— Δὲ μὲ συχωρᾶς, συμπεθέρα, πού ναι σωστά φτοῦνα. Ἐγὼ. . .

— Ναι, ζάβαλη⁴, ἐσεῖς δὲν τὰ πιστεύετε. Οἱ παλαιῖκοι πού τὰ κάνανε κἄτι ἤξεραν. Μοῦ θυμηθῆτε νὰ φυλάξουμε κάμποση στάχτη τώρα σιαπέρα τὸ δωδεκάημερο γιὰ νὰ ριζούμε ἢ σὲ λάχανα ἢ σὲ κλαρὶ ἢ σὲ ὄ,τι.

— Καὶ τί θὰ κάνης μὲ δαύτη;

— Καὶ ἔς τὰ λάχανα νὰ ριζούμε καλὸ ν'ε, τί χάνεται ὁ φύλλος πού μαραγκειάζουν τὰ φύλλα καὶ τὰ δεντρικά ἄμα τὰ ρεντίσης μὲ τὴ στάχτη φτόνη δὲν βλάβοντ' ἀπὸ τὴν κάμπια.

— Πῶς τὰ λέν καὶ κἄτι λόγια, συμπεθέρα;

— Λένε ὄντας θὰ τὰ ρεντίσης:

«Ὅπως βαστάει ὁ ἄϊ-Βασίλης τὴν ἀλήθεια εἶται νὰ βαστάξῃ καὶ ἡ μηλιά τὰ μῆλα ἢ ἡ κудωνιά τὰ κудώνια.

Καὶ τὸ ρεντίσμα τὸ κάνουν τ' ἄϊ-Βασιλειοῦ ἀνήμερα. Καὶ κάνει καλὸ ἢ στάχτη φτόνη. Γιὰ ταῦτο εἴχαμε μῆλα παλαιῖκα καὶ βρισκόντουσαν χρονικῆς⁵ ἔς τὰ σπῆτια μας. Τώρα οὔτε μῆλο μελεῖται⁶ πουθενά οὔτε τίποτε.

1=μένει. 2=αὐτήν. 3=νὰ τοποθετήσης ἀσφαλῶς. 4=καλότυχη. 5=καθ' ὄλον τὸ ἔτος. 6=ὑπάρχει.

— Ἄμ πού μαγαρίζουν τὸ κανάτι τὰ Καλκατζόνα σου πού λές, ὅτι κάνουν καλὸ μὲ τὴ στάχτη;

— Καὶ δὲ ρίνεις ἓνα καρβουνάκι μέσα σὺ μάτα¹; Τότε δὲν πακίνει ὁ Λυκοκατζαρος τί σκιάζεται τὸ κάρβουνο. Καὶ τὴ βρέλα νὰ θυμηθῆτε νὰν τὴ βουλώσουμε μὲ λαγομηλιά², πῶχει ἀγκριθόνια, γιὰ νὰ μὴ ζυγώνη ὁ πειρασμός. Ἡ μακκρίτισσα ἡ πεθερά μου, Θεὸς σχωρᾶς τ'τηνε κ'εἶ πόπεσε, οὔτε προζύμι κράταε τώρα τὸ δωδεκάημερο οὔτε βυμπάκι στίβαζε. Παιδάκι μου, μῶλε ἢ κακομοίρα, ἂν ντέση³ καὶ ζυμώσης τώρα τὸ δωδεκάημερο, οὔτε προζύμι νὰ κρατῆς, γιατί τὸ μαγαρίζουν τὰ Σκατζάρια, οὔτε βυμπάκι νὰ βγάνης ἔς τὴν ἀνεμοδοῖρα καὶ νὰ τὸ στίβαξῃς, γιατί τὸ παννὶ πού θὰ ὑπάνης δὲ θὰ τὸ ἰδῆ ἡ Λαμπρὴ.

— Ἐνα ἄλλο πού λέν, μάλε, ἔναι⁴ τάχα σωστό;

— Ποιό;

— Πῶς ἄμα καὶ κανεὶς τώρα τὸ δωδεκάημερο δὲν γιατρεύεται καλοπιχερα.

— Τιγάρες δὲν τὸ πᾶθα γ'ὼ ἢ ἴδια πρόπερσι; Ἦταν ἡ μασιὰ κατημένη καὶ γ'ὼ δὲν τὴν εἶδα τὴ μαγκοῦφα καὶ τὴν ἀρπαξά. . . καὶ μείνα ἴσια με τοῖς μεγάλης ἀποκριῆς κουλή. Γλέπεις ὁ ἀναθεμάτος πάει καὶ χώννεται οὐλοῦθε καὶ σὲ πλητὴ καὶ σὲ κανάτι καὶ ἔς τὸ βαένι. Ἄλήθεια! . . . Γιώργι, ἔ μωρὲ Γιώργι, ἀλλὰ νύσταξε τὸ κοιλιόρεμα⁵ νὰ ἤξερα ἀπὸ τὰ τώρα τάχα;

— Τί λές. . .

— Ἐύπνα καλῶς τὸ μου, καὶ ξάει καὶ κανιὰ τουλοῦπα ντέ. Ἄκου νὰ σοῦ εἰπῶ.

— Ἐ, ἀκῶ⁶.

— Ταχιά, πού νὰ ξημερώσ' ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα, νὰ πᾶς ἀπὸ πέρα νὰ φέρης νιὰ γχορτζιά.

— Καὶ τί τὴ θέλεις;

— Τὴ θέλω νὰ τὴν κάψω νὰ κάνω ἓνα γχορτζήσιο κάρβουνο καὶ μὲ δαῦτο νὰ σταυρώσωμε τὰ παραθύρια, τοῖς πόρτες καὶ τὸ βαένι νὰ μὴν μπαίνουν οἱ Λυκοκατζίραϊοι μέσα.

— Ἐ, καλὰ, μάλε, θὰν τὴ φέρῃ τὸ παιδί, μὰ πές του κανὰ παραμῦθι νὰ ξενοστάξῃ.

— Ἐγὼ τὰ παραμῦθια τὰ ἴλησμονηκα⁷ πέστε τα σεῖς.

— Πές μας κἄνες τί χρονιά θὰ εἶναι φέτος πού πέφτει Παρασκευὴ τοῦ Χριστοῦ;

— Ἡ Παρασκευὴ καλὴ ἡμέρα εἶναι. Καὶ ἡ χρονιά καλὴ θὰ εἶναι. Τὸ Σαββάτο εἶν' κακό. Δὲν ἀκούς πού λέει: «Σαββάτο μπαίνουν τὰ σάβαννα ἔς τὴ γῆς».

1=ἔπειτα. 2=θάμνος ἔχων φύλλα ἀκανθώδη. 3=συμπέση. 4=εἶναι. 5=τὸ αὐτὸ λέγεται καὶ κοιλιάρικο. 6=ἀκούω.

— "Αμ οι άλλες ημέρες;

— Οι άλλες εν' καλές κι' απ' ούλες καλύτερη είναι ή Τρίτη.

Τρίτη ημέρα του Χριστού
τρύζουν τὰ μπάρια ὄχ τὰ σιτάρια
κι' ἡ γῆς ὄχ τὰ παλληκάρια
Τετράδη ημέρα του Χριστού
φτωγὸς ὁ σπόρος τοῦ τρατοῦ.

Ἡ Τετράδη είναι κακὴ μὴν γιὰ τοὺς τσοπάνηδες. Καλὰ φτοῦνα ἀλλὰ πουντιάσαμε ὄω χάμου. Τσιούγκρα τὸ κούτσουρ', Ἄννα, καὶ ξέθλε τὴ φωτιά. Κόψε καὶ κανιὰ φάνα βάλε. . .

— Πές το παραμῦθι, θειά.

— Νιὰ βολὰ ἕνας μυλωνᾶς εἶχε θράκα φκειασμένη ἔς τὸ μύλο του καὶ ψαίνει νιὰ σοῦχλα κριάς. Ἐκεῖ ποῦ γύριζε τὴ σοῦχλά του γλέπει τὴν ἄλλη μεριά ἕναν Λυκοκάτσαρο καὶ γύριζε νιὰ σοῦχλα μπακάκους. Δὲν τοῦ μίλησε μπίτι. Ὑστερα τὸν ῥωτάει ὁ Καλικάντζαρος πῶς τὸν λένε. Ἀπατός, τοῦ λέει ὁ μυλωνᾶς, με λένε. Ἐκεῖ ποῦ γύριζε τὴ σοῦχλα, ὁ Καλικάντζαρος βάνει τὴ σοῦχλα τοὺς μπακάκους ἀπάνου ἔς τὸ κριάς. Πάτ! . . . δὲν ἀργεῖ ὁ μυλωνᾶς καὶ τοῦ φέρνει μία με τὸ δαυλὶ καὶ καθὼς ἦταν γούτος τὸν ἔκαψε. Φωνὲς κακὸ ὁ Λυκοκάτσαρος. Βοηθᾶτε ἀδέρφια τί με 'καψαν. Ῥὲ ποῖς σέ 'καψε, τοῦ λένε οἱ ἄλλοι Λυκοκατσαραῖοι ἀπόζω. Ἀπατός, τοὺς λέει κείνος ἀπὸ μέσα. Ἄμ' ὅαν ἐκάηκες ἀπ' ἀτός σου τί σκουίζεις ἔτσι. Καί 'τσι τὴν ἔπαθε ὁ καλὸς σου ὁ Λυκοκάτσαρος. . .

— Πές κι' ἄλλο θειά.

— Ἄ! τώρα θὰ φύγουμε, Γιῶργι, τί ναι καιρὸς νὰ κοιμηθοῦμε καὶ τὰ παραμῦθια δὲν ἔχουν τελειωμούς. Νὰ μὴ νυστάξης νὰ σοῦ εἰπῶ ἄλλη βραδιά ὅσα θέλεις γιὰ τοὺς Λυκοκατσαραίους γιὰ ὅ,τι. Ἐ, σήκω, Ἄννα, νὰ πακίνομε. Ἄς πάρομε καὶ νὰ δαυλὶ γιὰ νὰ μᾶς φωτιά. Ποῦ ξέρεις καὶ φανῆ καὶ κανὰς Παριωρίτης¹.

— Χάει νὰ πάμε.

— Καλὸ ξημέρωμα.

— Χάειστε ἔς τὸ καλό.

Βουέβουρα, μηνὶ Δεκεμβρίῳ τοῦ 1898.

Κ. ΡΩΜΑΙΟΣ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ

Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τῶν ἑορτῶν, ἡμέρας τῶν παιδικῶν δώρων καὶ τῶν παιδικῶν παιγνιδίων, ἐπίκαιρος εἶνε ἡ συνόψις τῆς περὶ τούτων γνώμης διαπρεποῦς Ἀγγίλου παιδιᾶτρον, ἐξετάζοντος ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτοῦ ὑπὸ ὑγιεινῆς ἰδίως ἑποψίαν τὰς διαφόρους κούκλας καὶ τοὺς μολυβδίνους στρατιώτας καὶ τὰς ἐλαστικὰς σφαίρας καὶ τὰ ξύλινα

1. Παριωρίτες εἶναι ὅσα φαντάσματα κατὰ τὴν προκεχωρηκυῖαν ὥραν τῆς νυκτὸς φαίνονται.

ὑποζύγια καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ ἀθύρματα τάποτελοῦντα τὸν ἐπίγειον παιδικὸν παράδεισον.

Τὰ παιγνίδια, λέγει ὁ σοφὸς ἐπιστήμων, εἶνε διὰ τὰ παιδία πράγματα ἀπαραίτητα, καὶ κρίνω ἄληθῶς ἀξιολύπητα τὰ μικρὰ ἐκεῖνα πλάσματα, ἅτινα στεροῦνται παιγνιδίων.

Δὲν εἶνε ἀπλᾶ μέσα διασκεδάσεως καὶ πρόξενα θορυβωδῶν ἐκδηλώσεων ἥμισυτα εὐχαριστίων εἰς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς οἰκείους· ὁ προορισμὸς αὐτῶν εἶνε πολυσύνθετος, ἢ χρησιμότης αὐτῶν μεγάλη.

Τὰ παιγνίδια τέρπουσι, τὰ παιγνίδια θέλγουσι τὰς παιδικὰς ψυχὰς, αἵτινες ἔχουσιν ἀνάγκην ἐπασχολήσεως εὐαρέστου, κατὰ τὰς ὥρας καθ' ἃς βέπουσι πρὸς τὴν ὄνειροπόλησιν καὶ τὴν μελαγχολίαν, διότι τῆς τάσεως ταύτης δὲν στεροῦνται καὶ αὐταὶ αἰ κατὰ τὸ φαινόμενον πάντοτε ἀφρόντιδες καὶ περιχαρεῖς τῶν παιδίων ψυχαί.

Στερούμενον παιγνιδίων τὸ παιδίον κλίνει πρὸς τὴν θλίψιν, ἀπομένει ἀργόν, ἢ φυσικὴ καὶ ἠθικὴ δράσις αὐτοῦ παραλύει· ἀρχίζει τότε νὰ στενοχωρῆται, νὰ πλητῆ. Καθισμένον ἐκεῖ, εἰς μίαν γωνίαν τοῦ δωματίου, ἄνευ παιγνιδίων, θὰ αἰσθανθῆ τὰς πικρίας τῆς ἀργίας καὶ τῆς ἐρημίας, πρὶν ἢ ἀόμνη μάθῃ τὰ ὀνόματα αὐτῶν.

Θέλετε νὰ τὸ ἐξαγάγητε ἐκ τῆς νάρκης ταύτης, θέλετε νὰ γίνητε ἀρεστὸς εἰς αὐτό, νὰ σχετισθῆτε μαζί του; Ὑποσχεθῆτέ του ἐν παιγνιδίον. Εὐθὺς οἱ ὀφθαλμοὶ του ἀστράπτουσι, τὸ στόμα μειδιᾷ, ἡ ὄψις ἐκφράζει πλήρη εὐχαρίστησιν· ἂν δὲ ἐκτελέσῃτε συγχρόνως καὶ τὴν ὑπόσχεσίν σας, τείνει τὴν χεῖρα, ἀρπάζει τὸ ἰνδαλμα τῶν ὀνειρῶν του, τὸ ἐξετάζει, τὸ ἀναστρέφει, τὸ σφίγγει ἐν τῇ ἀγκάλῃ. . . Ἐχει πλέον σύντροφον, ἔχει ὁμιλητὴν, δὲν εἶνε μόνον.

Τὸ παιδίον ἔχει τρομάξει ἐκ τῆς θέας ξένης μορφῆς, ἀγνώστου προσώπου, τοῦ ἱατροῦ, ὅστις ἐν τούτοις πρέπει νὰ τὸ πλησιάσῃ καὶ νὰ τὸ ἐξετάσῃ ἐν ἡσυχίᾳ; Διὰ νὰ δοθῆ τέλος εἰς τὰς φωνὰς του, εἰς τὴν ταραχὴν του, ἢ ὑπόσχεσις ἐνὸς παιγνιδίου ἀρκεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. Ἡ παιδιατρικὴ λοιπὸν εὐρίσκει πολυτίμους βοηθοὺς εἰς τὰ διάφορα παιγνίδια καὶ ὀφείλει χάριτας εἰς ταῦτα· ἄλλα δὲν εἶνε τὸ μόνον προσὸν αὐτῶν.

Χάρις εἰς τὰ παιγνίδια, τὰ μὴ ἀξιούμενα πολλῶν θωπειῶν παιδία, τὰ παρημελημένα, τὰ ἐγκαταλειμμένα, εὐρίσκει τέρψιν καὶ εὐτυχίαν. Εἶνε ταῦτα διεγερτικὰ τῆς δράσεως τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος, διεγερτικὰ φυσιολογικῶς ἐνεργοῦντα καὶ ἐπομένως οὐ μόνον ἀβλαβῆ, ἀλλὰ καὶ χρησιμώτατα εἰς τὴν παιδικὴν ὑγιεινὴν.

Ἡ πραγματογνωσία διὰ τῶν παιγνιδίων, διὰ τῶν εἰκόνων, διὰ τῶν ζωηρῶν καὶ πολυχρῶμων σχημάτων ἐξασκεῖ ζωηρὰν ἐπίδρασιν καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἡλιθίων, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν γινόμενων πειραμάτων. Τῇ βοήθειᾳ καταλλήλων παιγνιδίων κατορθώθη ν' ἀφυπνισθῆ καὶ τὸ κοιμισμένον πνεῦμα παιδίων ἐκφύλων καὶ νὰ ἐξακηθῶσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον αἱ ἀδρανεῖς αὐτῶν αἰσθήσεις, ἢ ἀφή, ἢ ὄρασις, ἢ ἀκοή.

Γενικώτερον δὲ τὰ ὠραῖα παιγνίδια ἀναπτύσσουν τὴν καλαισθησίαν τοῦ παιδίου, διδάσκουσιν αὐτὸ τὰ εὐμορφα σχήματα, τὴν ἁρμονίαν τῶν χρω-

μάτων· χρησιμεῖον ὅσον οὐδὲν ἄλλο εἰς τὴν αἰσθητικὴν παιδαγωγίαν, ἰδίως ὅταν ἡ ἐκλογή αὐτῶν εἶνε εὐστοχος καὶ ἀνάλογος πρὸς τὴν ἡλικίαν τῶν παιδίων.

Εἰς τὸ ἀκίνητον βρέφος ἀρμόζουσι παιγνίδια θορυβώδη καὶ ζωηρῶς χρωματισμένα· εἰς τὸ νήπιον, τὸ λαλοῦν καὶ κινούμενον, ἀρμόζουσι παραστάσεις ἀκριβέστεραι ἐμφύγων καὶ ἀψύγων· ἄριστα παιγνίδια διὰ τὴν ἡλικίαν του εἶνε ζῶα ἐκ ξύλου ἢ ἐλαστικῶν, διδάσκοντα ἄμα καὶ τέρποντα καὶ ἀκίνονα πρὸς τούτοις.

Καθ' ὅσον ἡ ἡλικία προχωρεῖ καὶ ἡ παιδικὴ ἀντίληψις ἀναπτύσσεται, ζητεῖται παιγνίδια πολυσυνθετώτερα καὶ παραστατικώτερα.

Καὶ ὅταν τὸ παιδίον καταστῆ ἑφθβος, ἀρχίζει πλέον ν' ἀρέσκηται εἰς τὰς εἰκόνας, εἰς τὰ σχεδιογραφήματα, γεννᾶται τὸ πρὸς τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν γλυπτικὴν καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἐνδιαφέρον αὐτοῦ, καὶ μεταφέρεται οὕτως ὅλως ἀνεπισθίτως ἐκ τῆς ἀγάπης τῶν παιγνιδίων εἰς τὴν ἀγάπην τῶν τεχνῶν, ὅπως μεταβαίνει ἡμέρα ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἰς τὴν πλήρη ἀκμὴν τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος. Τὸ λαμπρὸν τέλος δὲν πρέπει νὰ καθιστᾷ ἡμᾶς ἐπιλήσμονας εἰς τῆς πενιχρὰς ἀρχῆς· ἂν τὸ παιδίον κατέστη ἄνθρωπος μορφωμένος, ἱκανὸς νὰ ἐκτιμῆσῃ καὶ θαυμάσῃ τὸ ὠραῖον, μήπως τάχα δὲν ὀφείλῃ τούτο ἐν μέρει καὶ εἰς τὰ παιδικὰ του παιγνίδια;

Δ*

ΑΙ ΚΑΛΑΝΔΑΙ

Ὡς γνωστὸν, γράφει ὁ κ. Σάββας εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν τοῦ «Κρητικῶ Θεάτρου», οἱ Ἕλληνας Καλάνδας δὲν εἶχον, ἐδάνεισαν ὅμως τὸ ὄνομα τούτο εἰς τοὺς Ρωμαίους, ὅτινες Kalendas ὠνόμαζον πᾶσαν ἀρχίμηνον ἡμέραν, εἰδικώτερον δὲ τὴν πρώτην ἐκαστοῦ ἔτους, ἀρχομένου παλαιότερον μὲν ἀπὸ τοῦ μηνὸς Μαρτίου, μετέπειτα δὲ μέχρις ἡμῶν ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου.

Αἱ Καλάνδαι ἦσαν ἡ κατ' ἐξοχὴν ἑορτὴ ἀπάντων τῶν ὑπηκόων τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους· πλούσιοι καὶ πένητες, ἀστοὶ καὶ ἀγρόται, ὄδοιπόροι καὶ θαλασσοπόροι ἐθεώρουν θρησκευτικὸν χρέος ἵνα ἑορτάσωσι τὴν μεγάλην ἑορτὴν μετ' ἐξαιρετικῆς πομπῆς καὶ εὐωχίας. Ἐν ταύτῃ ἀγογγύστως ἐλύετο τὸ βαλλάντιον τοῦ φιλαργύρου καὶ ἡ τοῦ πνευστεροῦ τράπεζα παρέσκευάζετο συδαρικῶς. Ὁ φύσει σκυθρωπὸς ἄνθρωπος παραδόξως μετεβάλλετο εἰς χαροποιὸν ἑορταστὴν, ὁ δὲ πενθῶν τὴν στέρησιν τῶν φιλτάτων ἐλησμονεῖ τὰ δάκρυα καὶ ἐξεχεῖτο εἰς γέλωτας. Οἱ θανάσιμοι ἐχθροί, οἱ δυσηρεστημένοι πρὸς ἀλλήλους συγγενεῖς, ἀστοὶ καὶ ξένοι ἠδελφοποιούντο ἐν τῇ χερᾷ τῶν Καλάνδων· ἤργουν τὰ δικαστήρια, ἀνεβάλλοντο αἱ τιμαρῖαι, ἐώρταζον καὶ οἱ δεσμῶται. Ὁ αὐστηρὸς παιδαγωγὸς ἀπέβαλλε τὸ ἐπὶ τοῦ μαθητοῦ του τυραννικὸν κράτος, ἢ δὲ μάστιγι τοῦ κυρίου ἐκρέματο ἀργὴ ἐμπαίζομένη ὑπὸ τοῦ μεθυμένου δούλου. Ἀληθῆς ἐπεκράτει ἰσότης, καὶ δούλοι μετὰ κυρίων, γέροντες μετὰ νέων, γυναῖκες μετ' ἀνδρῶν, πάντες ἀναμίξῃ εὐωχοῦντο, ἐπαιζόν, ἐγέλων. Ἡ ἑορτὴ ἦν ἀληθὲς στάδιον εὐωχίας καὶ

γέλωτος, ὁ δὲ πλείοτερον γέλων, τρώγων καὶ πρὸ πάντων πίνων ἀνευφημεῖτο νικητής. Τοιαῦται ἦσαν αἱ Καλάνδαι ἐν τῇ τετάρτῃ ἑκατονταετηρίδι, διαρκούσαι ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς πέμπτης Ἰανουαρίου, ἦτοι ἐπὶ πέντε συνεχεῖς ἡμέρας.

Τὴν παραμονὴν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους ἐκομίζοντο ἐν τῇ ἀγορᾷ τὰ ἐκλεκτότερα τῶν ἐδωδίων, ἢ δ' ἐκ τῶν ἀγρῶν συρροὴ τῶν βοσκημάτων καὶ πρὸ πάντων τῶν θρεπτῶν πτηνῶν ἀπετέλει ζωηρὸν θέαμα, τὸ ὅποιον ἐπὶ μᾶλλον ἐξωογῶνει ἢ τῶν πολιτῶν παρουσία· οὐδεὶς ἔμμεν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀλλ' οἱ μὲν συνωθούντο ἐν ταῖς ὁδοῖς, οἱ δὲ συνεσπρεύοντο εἰς τοὺς ἐξώστους καὶ τὰ παράθυρα τῶν κεντρικωτέρων οἰκιῶν, ὅπως ἴδωσι τὴν μεγάλην ἐκείνην ἔκθεσιν ἀνθρώπων, πτηνῶν καὶ ζῶων. Ἐκαστος ἐπρομηθεύετο τὰπαιτούμενα ἐδωδία πρὸς στολισμὸν πλουσίας καὶ πολυημέρου τραπέζης, πέμπων τὴν ἐκλεκτοτέραν μερίδα τῶν ὀψωνίων εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ λαμβάνων παρ' αὐτῶν ἴσον ἀντάλλαγμα, διότι κυριώτατον χαρακτηριστικὸν τῆς πρώτου χρόνι ἄς ἦτο ἡ ἀμοιβαία φιλοδωρία.

Περὶ τὸ ἑσπέρας οἱ μὲν αὐστηρότεροι ἀπεχώρουν τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν ὁδῶν, ὅπως ὑποκλέψαντες ὀλίγης ὥρας ὕπνου ἀντλήσωσι δυνάμεις διὰ τὴν ἐπιχειρημένην κοπιώδη καὶ μακρὰν εὐωχίαν· οἱ ζωηρότεροι ὅμως, καὶ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ πλείστοι, μένοντες ἀγρυπνοὶ ἐκήρυττον ἀπ' αὐτῆς τῆς ἑσπέρας τὴν ἑορτὴν, εὐωχοῦμενοι, ψάλλοντες καὶ χορεύοντες· κατὰ συστήματα διακρούμενοι περιήρχοντο τὴν πόλιν ἄδοντες βακχικὰ ἄσματα, συρίζοντες, παταγούντες καὶ πρὸ πάντων θοροκοποῦντες τὰς οἰκίας τῶν κοιμημένων, πρὸς οὓς ἀπέτεινον κατάλληλα σκώμματα· οἱ οὕτως ἀφυπνιζόμενοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐγέλων ἐπὶ τῷ γελῶν παθήματι, σπανίως δὲ ἠγανάκτου. Οὐ μόνον δὲ οἱ ἄρχοντες ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐξυπνοῦντο περὶ τὸ λυκαυγὲς ἠῦχτο εἰς τοὺς περιστάτως εὐτυχῆς τὸ νέον ἔτος καὶ ἐπιλοδοῦντο χρυσὰ νομίσματα.

Περὶ τὸ λυκαυγὲς τῆς 1 Ἰανουαρίου πᾶσα ἡ πόλις ἐξυπνος κατεγίνετο εἰς ἑορτάσιμον διάκοσμον τῶν οἰκιῶν· καὶ οἱ μὲν ἐστὸλίζον τὰ πρόθυρα διὰ κλάδων δάφνης καὶ στεφάνων ἐξ ἀνθέων, οἱ δὲ φοροῦντες πολυτελεῆ, ἐκ πορφύρας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐνδύματα ὠδήγουν μετὰ λαμπάδων καὶ εὐφημῶν τοὺς ἵπποτρόφους κυρίως εἰς τὰ ἱερά, ὅπως δεηθῶσιν ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῶν διὰ τὰς ἵπποδρομίας ὠρισμένων ἵππων αὐτῶν· οἱ παρακολουθοῦντες τούτους θεράποντες διέσπειρον εἰς τὸν συνωθούμενον ὄχλον δράκας νομισμάτων, ἢ δὲ συνοδία ἠρέσκετο θεωροῦσα τοὺς συλλογεῖς ἐρίζοντας καὶ καταπατούμενους. Μετὰ τὴν θυσίαν οἱ ἵπποτρόφοι διηθύνοντο εἰς τὰ μέγαρα τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως, εἰς τοὺς ὑπηρέτας τῶν ὀποιῶν διένεμον χρυσὰ νομίσματα· ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι ἠσπάζοντο ἀδελφικῶς, φιλοδωροῦντες πρὸς ἀλλήλους χρήματα.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐπραττον οἱ τακτικώτεροι τῶν ἑορταστῶν· τὸ πλεῖστον ὅμως τῶν πολιτῶν διήρχοντο ὄλην τὴν νύκτα πίνοντες, διότι ὁ πότος ἦν κατ' αὐτοὺς τῆς ἑορτῆς τὸ κεφάλαιον· οἱ συνευθυμούντες ἠμυλλῶντο περὶ πολυποσίας, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεθύοντες ἀπεχώρουν ἄμα τῇ ἡμέρᾳ πρὸς ὕπνον.

“Αμα τῆ ἡμέρα κύριον μέλημα εἶχον οἱ δεξιώτεροι τῆν τῶν ἀνταλλασσομένων δώρων πομπήν, ἅπαντες δέ, πλούσιοί τε καὶ πένητες, μένοντες ἐν τῇ οἰκίᾳ εὐωχοῦντο, διότι καὶ ἡ τοῦ πτωχοτέρου τράπεζα ἔγεμε λαμπρᾶς ἐδωδῆς· μετὰ δὲ τοῦτο ἔπαιζον διάφορα παιγνίδια, καὶ πρὸ πάντων τοὺς κύβους, ἀνευ διακρίσεως ἡλικίας καὶ τάξεως· «ἔγεμον πάντα εἰρήνης τε καὶ ἐλευθερίας καὶ ἡδονῆς.»

Τὴν ἐπιούσαν πᾶς ὁ λαὸς συνηθροῖζετο ἐν τῷ ἱποδρόμῳ διὰ νὰ θεωρήσῃ τὰ ἀμιλλώμενα ἄρματα καὶ ἵππους, μετὰ δὲ τοῦτο ἅπαντες λουόμενοι ἐπανήρχιζον τὴν εὐωχίαν καὶ κορηννόμενοι μετέβαλλον τὰς τραπέζας εἰς κυδιστήρια.

Ἐπὶ τέλους τὴν τετάρτην ἡμέραν ἐξηκολούθει μὲν ἡ ἑορτή, ἀλλὰ μετ' ὀλιγωτέρως ζέσεως ἕνεκα τῆς τριήμερου κοπώσεως, οἱ δὲ ζωηρότεροι ἐπεξέτεινον αὐτὴν καὶ μέχρι τῆς πέμπτης· ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ὅμως αἱ Καλάνδαι ἔληγον ἐν τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ, ἐν δὲ τῇ πέμπτῃ, ὡς λέγει ὁ Λιδάσιος, «ὡσπερ αὔρα τις, ἔτι λεπτὴ πίπτουσα, κατέχει τοὺς ἀνθρώπους ὁ καιρὸς ἐν εὐφροσύναις ἀμυδρότεροις· καὶ μόλις πως καὶ σὺν ὄνῳ τῶν ἔργων ἄπτονται, καθάπερ ἵπποι διὰ χρόνου πάλιν ὑπαγόμενοι ζυγῶ· καὶ ὁμοῦ τε πρὸς τὸ ἔργον χωροῦσι καὶ εὐχονται τὴν αὐτὴν αὖθις ἑορτὴν ἐπιδεῖν.»

Γ Ν Ω Μ Α Ι

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Προτιμότερον νὰ ὑποκύψῃ τις ἐμμένων ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ δικαίου, ἢ νὰ θριαμβεύσῃ διὰ τῆς ἀδικίας.

Γκάφουλδ

Ἡ δεινότερα ποινὴ τῶν σφαλμάτων μας εἶνε ὅτι μᾶς φέρουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διαπράξωμεν καὶ ἄλλα.

Στέφν

Ἐνώπιον τοῦ ἀψύχου λευψάνου φιλάτου ὄντος οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ μὴ ἀπωθῶν μετ' ἀκατονομάστου φθίκης τὴν ἰδέαν ὅτι θεός, ἀγάπη, δικαιοσύνη καὶ ἀθανασία εἶνε λέξεις ἀνευ ἐννοίας.

Φεγιέ

Υ Γ Ι Ε Ι Ν Η

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

— Πῶς δύνανται νὰ σταματήσῃ ἡ αἱμορραγία τῆς ρινός;

— Ἄρχει νὰ κινήσῃ τις ζωηρῶς τὰς σιαγόννας, ὅπως ὅταν μασᾷ γόμμαν, καὶ ἡ αἱμορραγία παύει. Ἄν πάθῃ ἀπὸ αἱμορραγίαν τῆς ρινός παιδίον, δώσατέ του νὰ μασήσῃ τεμάχιον χάρτου.

— Ποῖον τὸ προχειρότερον φάρμακον διὰ τὰ ἐγκαύματα;

— Χύσατε ὀλίγον ἔλαιον κοινὸν ἐπὶ τοῦ ἐγκαύματος καὶ ἀλείψατε ἐλαφρῶς διὰ βάμβακος τὸ καὲν μέρος, κατόπιν δὲ ρίψατε ἐπὶ τοῦ ἐλαίου ἄλευρον λεπτὸν ἀρκετὸν ὥστε νὰ σκεπασθῇ ἀπὸ τὸ μίγμα ἐλαίου καὶ ἀλεύρου ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τοῦ δέρματος. Ἐν ἀνάγκῃ δέσατέ το καὶ διὰ λωρίδος πανίου ὄχι πολὺ δυνατὰ. Ὅχι μόνον ὁ πόνος παύει, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἔγχοσ ἀπομένει ἐκ τοῦ ἐγκαύματος.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Πυκνότης τῶν ὑγρῶν.

Ἡ σταγὼν, ἣτις ἀποσπᾶται ἐκ τῆς ἀκρας σωληναρίου ἢ σταγονομέτρου, εἶνε τὸσῳ μικροτέρα, ὅσον ἐλαφρότερον καὶ ἐπομένως ἀραιότερον εἶνε τὸ ὑγρὸν, ἐξ ὅσῳ προέρχεται. Κατὰ τὰ πειράματα τοῦ Ἐδερ ὅπως ἀποτελεσθῇ ὁ ὑγρὸς ὄγκος ἐνὸς κυβικοῦ ὑφρακτομέτρου ἀπαιτοῦνται:

Ἰδατος	20 σταγόνες
Ἰδροχλωρικοῦ ὀξέος	20 »
Νιτρικοῦ ὀξέος	27 »
Θεικοῦ ὀξέος	28 »
Κοινῷ ἐλαίῳ	47 »
Οἶνοπνεύματος	62 »
Αἰθέρος	83 »

Τί στοιχίζουσι τὰ παιδιά.

Εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Ἐταιρείας τῆς Στατιστικῆς τῶν Παρισίων» ἐδημοσιεύθη ἐνδιεφέρουσα μελέτη περὶ τῶν ἐξόδων παρισίνης οἰκογενείας μέσης τάξεως, ἐχούσης δύο τέκνα, ἣτις ἐκράτησε τακτικωτάτους λογαριασμούς ἐπὶ 25 ἔτη, 1872-1897.

Ἐκ τῶν λογαριασμῶν τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι διὰ τὸ ἐν τέκνον τῆς οἰκογενείας, τὸν υἱόν, ἐδαπανήθησαν ἀπὸ τῆς γαμνήσεως μέχρι τοῦ πέρατος τῶν σπουδῶν αὐτοῦ, δηλ. τῆς ἐξόδου ἐκ τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς, φράγκα 26,603.65 διὰ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ καὶ 6,905 διὰ τὰ ἐνδύματά του κλπ., ἤτοι ἐν ὅλῳ φράγκα 33,509.55. Διὰ δὲ τὴν κόρην ἐδαπανήθησαν εἰς διδάκτρα καὶ μισθοὺς διδασκάλων κατ' οἶκον φράγκα 8,360 καὶ διὰ τὰ ἐνδύματά της φράγκα 4,878.90· ἐν ὅλῳ φράγκα 13,239.10. Ἡ ἀναλογία ἑκατέρου τῶν δύο τέκνων διὰ τὴν διατροφήν, τὰ πλυστικά, τὸν ἱατρὸν, τὰ φάρμακα κλπ. ἦτο τοῦ μὲν υἱοῦ 14,500 φρ., τῆς δὲ κόρης 12,000. Ὡστε διὰ νὰ γείνη ἀξιοματικὸς ὁ υἱὸς ἐστοίχισε 48 χιλιάδας φράγκων καὶ ἡ κόρη διὰ νὰ γείνη διδασκάλισσα 25 χιλ. φράγκων. Θὰ ἦτο ἔτι μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα τοιαύτη μελέτη γινομένη ἐπὶ τῶν ἐξόδων ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας.

Φυτιατρική.

Εἶνε τὸ ὄνομα νέας ἐπιστήμης, ἣτις ἀκόμη εὐρίσκειται εἰς τὰ πρῶτα βήματα, ἀλλ' ἡμέρα τῆ ἡμέρα τεραστίως ἀναπτύσσεται, ἔχει δ' ἐνώπιον αὐτῆς εὐρὸ στάδιον. Ὅπως ἐκ τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς καθόλου ζωολογίας ἀποσπασθεῖσα ἀπετέλεσεν ἰδίαν ἐπιστήμην ἢ κτηνιατρικήν, οὕτως ἀπὸ τῆς γεωπονίας καὶ τῆς φυτολογίας, ἀποκλήσασα ἰκανὰ στοιχεῖα αὐθυπαρξίας, προβάλλει ἡ φυτιατρική, προωρισμένη νὰ παράσῃ ἐν τῷ μέλλοντι μεγάλας ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡδη οἱ κλάδοι αὐτῆς ἤρχισαν νὰ εἰδικεύωνται· ὑπάρχουσι δὲ εἰς τὰς προηγμένας ἐν τῇ ἐπιστήμῃ χώρας ἰδιαιτέροι μελετηταὶ τῆς φυτικῆς ἀνατομίας, τῆς φυτικῆς νοσολογίας, τῆς φυτικῆς θεραπευτικῆς καὶ τῆς φυτικῆς χειρουργικῆς.